Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

Accountantsrapport bij Voortgangsrapportage 27 over de projecten Zandmaas en Grensmaas

Uitgebracht ten behoeve van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Datum: 14 april 2015
Rapportnr.: ADR/2015/521

1 Inleiding

Opdracht

De projecten Zandmaas en Grensmaas zijn voortgekomen uit het in 1995 door het Kabinet gepresenteerde Deltaplan Grote Rivieren. Op 18 april 1997 is door de Minister van het voormalige ministerie van Verkeer en Waterstaat, de provincie Limburg en de Minister van het voormalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit een bestuursovereenkomst gesloten voor het Maasproject. Het Maasproject omvat de projecten Grensmaas, Zandmaas en Maasroute en wordt uitgevoerd door Rijkswaterstaat. Het project Maasroute is door de Tweede Kamer niet aangewezen als groot project en valt derhalve buiten deze rapportage.

In het kader van de Regeling grote projecten dient bij voortgangsrapportages periodiek een accountantsrapport gevoegd te worden met een oordeel over:

- de kwaliteit en de volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie;
- de beheersing en het beheer van het project waaronder begrepen de toereikendheid van de projectorganisatie, de kwaliteit van de bestuurlijke informatievoorziening, de werking van de administratieve organisatie en de werking van het systeem van interne controle.

Beschrijving van het object van onderzoek

Wij hebben voortgangsrapportage 27 met als peildatum 31 december 2014, die als bijlage bij dit rapport is gevoegd, onderzocht. Deze voortgangsrapportage is opgesteld onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Infrastructuur en Milieu.
De beheersing en het beheer van de projecten, zoals dat gedurende 2014 plaatsvond, is eveneens door ons onderzocht.

Het is onze verantwoordelijkheid om:
- een controleverklaring af te geven met betrekking tot de in de voortgangsrapportage 27 verantwoorde aangegane verplichtingen, uitgaven en ontvangsten over de periode 1 januari 2014 tot en met 31 december 2014;
- conclusies te formuleren over:
  - de volledigheid van de in de voortgangsrapportage 27 opgenomen financiële en niet-financiële informatie in relatie tot de eisen gesteld in artikel 12 van de Regeling grote projecten;
  - het proces van totstandkoming (ordelijk, controleerbaar en deugdelijk) van de in de voortgangsrapportage 27 opgenomen toekomstgerichte financiële informatie;
  - het proces van totstandkoming (ordelijk, controleerbaar en deugdelijk) van de in de voortgangsrapportage 27 opgenomen niet-financiële informatie;
  - de beheersing en het beheer van de projecten gedurende 2014.

2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant bij de financiële verantwoording over 2014

Afgegeven ten behoeve van de Tweede Kamer der Staten Generaal.

Verklaring betreffende de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële verantwoording

Wij hebben de financiële verantwoording 2014 van de projecten Zandmaas en Grensmaas gecontroleerd. Deze financiële verantwoording bestaat uit de totale mutaties in 2014 in de uitgaven, ontvangsten en aangegane verplichtingen zoals deze in de tabellen 6, 7 en 8 van de voortgangsrapportage 27 zijn opgenomen (voortgangsrapportage 27 is als bijlage bij dit rapport opgenomen).

Verantwoordelijkheid van de Minister van Infrastructuur en Milieu

De minister van Infrastructuur en Milieu is verantwoordelijk voor het opmaken van de financiële verantwoording die de aangegane verplichtingen, uitgaven en ontvangsten getrouw dient weer te geven, in overeenstemming met de vereisten voor financiële verslaggeving zoals opgenomen in de Comptabiliteitswet 2001, de daaruit voortvloeiende regelgeving en de Regeling grote projecten . De minister is tevens verantwoordelijk voor de comptabele rechtmatigheid van de in de financiële verantwoording opgenomen aangegane verplichtingen, uitgaven en ontvangsten. Voorts is de minister verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als zij noodzakelijk acht om het opmaken van de financiële verantwoording en de naleving van de eis van comptabele rechtmatigheid mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de financiële verantwoording, alsmede over de comptabele rechtmatigheid van de in deze verantwoording opgenomen aangegane verplichtingen, uitgaven en ontvangsten op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de financiële verantwoording geen afwijkingen van materieel belang bevat.
Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de financiële verantwoording. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de financiële verantwoording een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.
Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de financiële verantwoording en voor het getrouwe beeld daarvan alsmede voor de comptabele rechtmatigheid van de in deze verantwoording opgenomen aangegane verplichtingen, uitgaven en ontvangsten, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen

over de effectiviteit van de interne beheersing. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door de minister gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de financiële verantwoording. Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële verantwoording

Naar ons oordeel geeft de financiële verantwoording een getrouw beeld van de aangegane verplichtingen, uitgaven en ontvangsten in overeenstemming met de vereisten voor financiële verslaggeving zoals opgenomen in de Comptabiliteitswet 2001, de daaruit voortvloeiende regelgeving en de Regeling grote projecten. Voorts zijn wij van oordeel dat de in deze financiële verantwoording opgenomen aangegane verplichtingen, uitgaven en ontvangsten voldoen aan de eis van comptabele rechtmatigheid als bedoeld in bepaling 5.15 van de Regeling rijksbegrotingsvoorschriften 2015.

Den Haag, 14 april 2015

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

drs. T.L. Enting-Beijering RA

3 De volledigheid en de totstandkoming van de informatie en de beheersing en het beheer van de projecten

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn conclusies geformuleerd met betrekking tot de volledigheid van de financiële en niet-financiële informatie in voortgangsrapportage 27 in relatie tot de gestelde eisen in de Regeling grote projecten, met betrekking tot het proces van totstandkoming van de toekomstgerichte financiële informatie en de niet-financiële informatie en met betrekking tot de beheersing en het beheer van de projecten.

De Minister van Infrastructuur en Milieu is verantwoordelijk voor het opstellen van de voortgangsrapportage en voor de toereikendheid van de beheersing en het beheer van de projecten.

Wij hebben ons onderzoek verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder Standaard 3000 'Assurance-opdrachten anders dan opdrachten tot controle en beoordeling van historische financiële informatie' en Standaard 3400 'Onderzoek van toekomstgerichte financiële informatie'. Dienovereenkomstig hebben wij ons onderzoek zodanig gepland en uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid is verkregen voor onze conclusies met betrekking tot de door ons onderzochte punten. Een assurance-opdracht omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van relevante gegevens.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor onze conclusies.

3.2 Criteria

De volledigheid van de in voortgangsrapportage 27 opgenomen financiële en niet-financiële informatie is beoordeeld aan de hand van de eisen die hieraan worden gesteld in de Regeling grote projecten.

Met betrekking tot de totstandkoming van toekomstgerichte financiële informatie en de totstandkoming van de niet-financiële informatie geldt dat de desbetreffende informatie op een ordelijke, controleerbare en deugdelijke wijze tot stand dient te komen. De belangrijkste in dat kader vast te stellen aspecten zijn dat:

- de verantwoordelijkheden en bevoegdheden goed in het totstandkomingproces zijn belegd;
- het totstandkomingproces achteraf reconstrueerbaar is;
- de informatie die als uitkomst van het totstandkomingproces is opgeleverd op volledige en juiste wijze in de voortgangsrapportage is opgenomen.

Verder geldt dat de toekomstgerichte financiële informatie en niet-financiële informatie niet strijdig mag zijn met elkaar en met andere in de voortgangsrapportage opgenomen informatie. Waar nodig dient de niet-financiële informatie te zijn voorzien van een duidelijke bronvermelding.

De beheersing en het beheer van de projecten zijn door ons beoordeeld aan de hand van het specifiek voor de projecten Zandmaas en Grensmaas ontwikkelde beheersmodel. Dit beheersmodel beschrijft onder andere de inrichting van de programmaorganisatie en de beheersmaatregelen met betrekking tot het risicomanagement, de planning en de voortgangsbewaking, de interne en externe informatievoorziening, het budgetbeheer, het scopebeheer, het beheer van de post onvoorzien en de toepassing van het instrument auditing.

3.3 Samenvatting van de verrichte werkzaamheden

Ons onderzoek is uitgevoerd bij de programmaorganisatie van het ministerie van Infrastructuur en Milieu. Daarbij hebben wij ons onder meer gebaseerd op de volgende bronnen:

- schriftelijke stukken betreffende de informatievoorziening en correspondentie aan en met de Tweede Kamer;
- interne informatievoorziening binnen het ministerie van Infrastructuur en Milieu;
- verslagen van diverse overleggen;
- interviews met medewerkers van de projectorganisatie.

3.3.1 De volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie

Ter zake van de volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie, zijn wij nagegaan of de volgens artikel 12 van de Regeling grote projecten op te nemen informatie is opgenomen in de voortgangsrapportage.

3.3.2 Het proces van totstandkoming van de in de voortgangsrapportage opgenomen toekomstgerichte financiële informatie en niet-financiële informatie

Ter zake van de in de voortgangsrapportage opgenomen toekomstgerichte financiële informatie en niet-financiële informatie zijn wij nagegaan of deze ordelijk, controleerbaar en deugdelijk tot stand is gekomen.

Voorts zijn wij nagegaan dat de in de voortgangsrapportage opgenomen informatie niet strijdig is met elkaar.

3.3.3 De beheersing en het beheer van de projecten

Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van specifieke onderdelen van de programmaorganisatie - waaronder de administratieve processen en interne controlemaatregelen - beoordeeld aan de hand van het binnen het ministerie van Infrastructuur en Milieu vastgestelde beheersmodel voor de projecten Zandmaas en Grensmaas, door middel van interviews en de beoordeling van de relevante documentatie ter zake.
Wij hebben hierbij met name aandacht besteed aan de inrichting van de programmaorganisatie en de beheersmaatregelen met betrekking tot het risicomanagement, de planning en de voortgangsbewaking, de interne en externe informatievoorziening, het budgetbeheer, het scopebeheer, het beheer van de post onvoorzien en de toepassing van het instrument auditing.

3.4 Conclusies

Op grond van ons onderzoek komen wij tot de volgende conclusies:

3.4.1 *De volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie*

De in artikel 12 van de Regeling grote projecten voorgeschreven financiële en niet-financiële informatie is opgenomen in de voortgangsrapportage.

3.4.2 *Het proces van totstandkoming van de in de voortgangsrapportage opgenomen toekomstgerichte financiële informatie en niet-financiële informatie*

De in de voortgangsrapportage opgenomen toekomstgerichte financiële informatie en niet-financiële informatie is ordelijk, controleerbaar en deugdelijk tot stand gekomen en, voor zover wij dat kunnen beoordelen, niet strijdig met elkaar en met de in de voortgangsrapportage opgenomen historische financiële informatie.

3.4.3 *De beheersing en het beheer van de projecten*

De opzet van de beheersing en het beheer van de projecten Zandmaas en Grensmaas was in 2014 in overeenstemming met het binnen het ministerie van Infrastructuur en Milieu vastgestelde beheersmodel voor de projecten Zandmaas en Grensmaas en voldeed wat betreft het bestaan en de werking aan de eraan te stellen eisen.

3.5 Bevindingen

Planning en voortgang

In het accountantsrapport bij VGR 25 werd door ons gemeld dat de informatiewaarde van de planningsinformatie achteruit was gegaan in verband met het niet meer melden van vertragingen die het bereiken van de hoogwater veiligheidsdoelstelling (nog) niet beïnvloeden. Vanaf VGR 26 is deze informatie als toelichting bij de masterplanning opgenomen.

Sluitstukkaden

In het accountantsrapport bij VGR 25 drongen wij aan op het spoedig ter hand nemen van de audits bij de waterschappen. In juni 2014 is het contractbeheersplan vastgesteld en zijn de audits ter hand genomen. In het voorjaar 2015 zullen wij onderzoeken of de comptabele rechtmatigheid van de afrekeningen met de waterschappen vanuit het programma Zandmaas en Grensmaas afdoende geborgd is, of dat aanvullende maatregelen nodig zijn.

Wij zijn gaarne bereid een en ander nader toe te lichten.

Den Haag, 14 april 2015

Auditdienst Rijk
Ministerie van Financiën

drs. T.L. Enting-Beijering RA

Bijlage

27E VOORTGANGSRAPPORTAGE ZANDMAAS EN GRENSMAAS

1 JULI – 31 DECEMBER 2014

Werken aan
de Maas van morgen

Inhoud

Samenvatting

Voortgang algemeen
De deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas zijn volop in uitvoering. Alle projecten liggen op koers.

Voortgang Zandmaas
De werkzaamheden bij de diverse projecten in het Zandmaasgebied verlopen volgens planning. Het contract voor de aanleg van de Zuidgeul bij Well Aijen is gegund. Dit contract is gecombineerd met het contract voor Kaderrichtlijn Watermaatregelen van RWS Zuid-Nederland (KRW3). Door uitvoering van zowel de Noordgeul (zelfrealisatiecontract) als de Zuidgeul wordt de hoogwaterveiligheidsdoelstelling ultimo 2015 bereikt.
De ontgravingswerkzaamheden van vermarktbaar materiaal in het stuwpand Sambeek hebben stilgelegen door een brand in de zandverwerkingsinstallatie in Moerdijk in augustus 2014. Deze installatie ligt nog altijd stil. De ruimte in de planning is hierdoor teruggelopen. De opdrachtnemer beraadt zich op aanvullende beheersmaatregelen. Het ontgraven en afvoeren van niet-vermarktbaar materiaal verloopt volgens planning. De eerste stap van de peilopzet in stuwpand Sambeek (10 cm) is gerealiseerd.
De aanvullende werkzaamheden voor het retentiebekken Lateraalkanaal-West (LKW+) verlopen volgens planning.
Het tweede half jaar van 2014 is geen grond aangekocht voor het realiseren van de natuurdoelstelling van Zandmaas. Doordat er gewerkt wordt op basis van vrijwillige grondaankoop is het risico reëel dat het volledig realiseren van de natuurdoelstelling vóór 31 december 2015 niet wordt gehaald. Hiervoor worden aanvullende beheersmaatregelen genomen zoals het mogelijk toch vestigen van onteigeningstitels, het verwerven van alternatieve gronden en het oprekken van de termijn van minnelijke verwerving.

Voortgang Grensmaas
Het Consortium Grensmaas (CG) werkt op diverse locaties aan het Grensmaasproject. In Borgharen is de afwerking van de dekgrondberging en de definitieve terreininrichting grotendeels afgerond. In Aan de Maas zijn de ontgravingswerkzaamheden afgerond. De oplevering van beide locaties is voorzien in 2015. Voor Itteren wordt een vertraging voorzien bij het verwerken van ontgraven materiaal, maar dit heeft geen gevolgen voor de opleverdatum van eind 2017. In Trierveld/Koeweide is het Consortium Grensmaas gestart met de voorbereidingen voor de aanleg van een werkhaven en voordepot.
In september is de vijfde monitoringsrapportage opgeleverd. In lijn met de voorgaande monitoringrapportages wordt daarin gemeld dat - hoewel de afzetvolumes van het Consortium Grensmaas achterblijven - vooralsnog geen beroep op de leningfaciliteit wordt verwacht. In de rapportage is aangegeven dat - indien de afzetvolumes langdurig achterblijven bij de verwachtingen - een beroep op de leningfaciliteit op termijn niet is uit te sluiten. De peildatum voor de zesde monitoringrapportage (over het tweede halfjaar van 2014) is 1 januari 2015. Deze rapportage wordt in februari verwacht. De monitoringrapportage is een verplichting voor Consortium Grensmaas uit de in 2012 tussen de Staat en CG gesloten Nadere Overeenkomst en Leenovereenkomst waarbij is afgesproken dat de financiële ontwikkelingen van de werkzaamheden van het Consortium Grensmaas door een onafhankelijke partij worden gemonitord.
De werkzaamheden om de aanvullende Boertienmaatregelen (Boertien-plus) ten uitvoer te brengen zijn door Vlaanderen en Maaswerken gestart. In de voorbereiding is enige vertraging opgelopen, maar dit heeft geen invloed op de einddatum van het project.

Voortgang prioritaire kademaatregelen

De werkzaamheden aan de kademaatregelen en de planstudies voor enkele clusters liggen op schema. De planstudie voor het eerste werkpakket met de kademaatregelen Mook, Afferden en Eiland van Bergen (cluster 1) door waterschap Peel en Maasvallei bevindt zich in de eindfase. De totale planning is ongewijzigd en sluit nog altijd binnen de einddatum van 2020.

Bijdrage aan Kaderrichtlijn Water

In het Maaswerkenprogramma wordt een opgave voor de Kaderrichtlijn Water meegenomen. Op deze wijze worden zonder budgettaire consequenties de doelstellingen van Maaswerken en Kaderrichtlijn Water gediend. Wel is gebleken dat Maaswerken de eerder aan Brussel toegezegde KRW-verplichting niet volledig kan realiseren in het Grensmaasgebied en dat de realisatie in het Zandmaasgebied later zal worden gerealiseerd. Deze problematiek is inmiddels aangepakt en de alternatieve projecten zijn in het Beheerplan Rijkswateren (BPRW) opgenomen.

Projectbeheersing

In 2014 is via het auditprogramma Maaswerken (waar Zandmaas en Grensmaas deel van uit maken) vooral aandacht geschonken aan interne kwaliteitsborging op de contractbeheersing. Elk project in uitvoering is twee keer geaudit. De focus hierbij lag op het omgaan met risico's en het sluiten van de projectbeheercyclus. Naast de inhoudelijke audits op het contractbeheersingsproces is in 2014 ook intensief getoetst op de rechtmatigheid van betalingen. Uit de audits is gebleken dat de interne processen binnen de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas beheerst worden en dat de contractbeheersing op orde is. Het auditplan Maaswerken 2014/2015 bouwt voort op de huidige manier van werken.

Financiën en risico's

Het projectbudget van Zandmaas is in de verslagperiode niet gewijzigd en bedraagt € 406,7 miljoen. De prognose eindstand is € 4,3 miljoen gestegen tot € 392,0 miljoen en ligt op peildatum 31 december 2014 € 14,7 miljoen onder het beschikbaar budget.
Het projectbudget van Grensmaas is eveneens ongewijzigd en bedraagt € 150,1 miljoen. De prognose eindstand is hier € 0,8 miljoen gestegen tot € 139,3 miljoen en ligt op peildatum 31 december 2014 € 10,8 miljoen onder het beschikbaar budget.

1. Inleiding

1.1 Inleiding

Deze halfjaarlijkse rapportage wordt uitgebracht in het kader van de 'Regeling Grote Projecten' van de Tweede Kamer en betreft de periode van 1 juli tot en met 31 december 2014. De rapportage beschrijft de voortgang van de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas binnen het programma Maaswerken. Tevens is een financiële verantwoording opgenomen waarin vooral aandacht wordt besteed aan afwijkingen ten opzichte van de vorige periode. Ten slotte zijn de risico's van de deelprogramma's in beeld gebracht.

Naast genoemde deelprogramma's maakt het deelprogramma Maasroute deel uit van Maaswerken. Dit deelprogramma is door de Tweede Kamer niet aangewezen als Groot Project en daarom niet meegenomen in deze voortgangsrapportage, uitgezonderd daar waar relevante raakvlakken zijn met Zandmaas en Grensmaas.

1.2 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft kort de relevante ontwikkelingen in de omgeving van de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas. Na een beschrijving van de essentialia van de deelprogramma's in hoofdstuk 3 beschrijft hoofdstuk 4 de voortgang en de diverse raakvlakken. In hoofdstuk 5 ligt het accent op eventuele scopewijzigingen en mutaties in de planning, de financiën en de belangrijkste risico's ten opzichte van voorgaande rapportages.

2. Het programma in zijn omgeving

Een groot programma als Maaswerken met een lange uitvoeringsduur staat constant onder invloed van zijn omgeving. Naast ruimtelijke ontwikkelingen in en nabij het Maasdal kunnen dat ook veranderingen in beleid en wet- en regelgeving zijn. Daarnaast wordt aandacht besteed aan de communicatie met de omgeving van de Maaswerken en aan Maaswerken in de media.

In het kader van het Deltaprogramma is op Prinsjesdag 2014 een aantal Deltabeslissingen genomen. Het Deltaprogramma Rivieren Maas en het (nieuwe) Hoogwaterbeschermingsprogramma (n)HWBP hebben de afgelopen jaren geleid tot diverse discussies met de waterschappen in de Maasvallei over het te hanteren ontwerpkader voor kaden. Met de waterschappen zijn afspraken gemaakt hoe hiermee om te gaan. Het blijft echter belangrijk om de ontwikkelingen te volgen. Het project prioritaire kademaatregelen (sluitstukkaden) eindigt in 2020.

Zandmaas

Mede door de aandacht voor het Deltaprogramma wordt in dagblad De Limburger steeds vaker aandacht besteed aan werkzaamheden voor de verbetering van de hoogwaterbescherming in de Maasvallei, waarbij vaak een koppeling wordt gelegd met Zandmaas en Grensmaas.
Zo heeft dagblad De Limburger een artikel gewijd aan de grondverwerving voor de hoogwatergeul Well Aijen en is een informatief artikel verschenen over de Zuidgeul Well Aijen naar aanleiding van een druk bezochte informatieavond. Het tijdschrift Navenant (lifestylemagazine voor ondernemend Nederlands en Vlaams Limburg) heeft een groot artikel gewijd aan archeologische vondsten bij Lomm.

Grensmaas

Over de Grensmaas is in Cobouw een artikel geplaatst waarin is aangegeven dat de strijd tegen het wassende water op schema ligt, maar dat de opbrengst van delfstoffen voor het Consortium Grensmaas blijft tegenvallen. Een vervolgartikel vertelt het verhaal over de uitvoering van het project en reacties uit de omgeving.
Dagblad De Limburger heeft eind juli een artikel geplaatst met een terugblik op de projecten in uitvoering in Borgharen, Itteren en Aan de Maas. Het artikel is ondersteund met twee achtergrondartikeltjes. Eén artikel verwoordt de omgeving die aanvankelijk veel verzet heeft getoond tegen het Grensmaasproject en geeft aan hoe de weerstand in de loop der tijd is afgenomen. Het ander achtergrondartikel handelt over de bijzondere historische vondsten (o.a. het paardengraf van einde achttiende eeuw dat in 2010 in Borgharen is gevonden en wereldwijd in het nieuws is geweest).

Internationale aandacht voor Grensmaas was er tijdens een bezoek van een tiental journalisten uit onder meer Argentinië, India en Singapore aan Consortium Grensmaas als onderdeel van Holland Branding, een initiatief van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

3. Essentialia Zandmaas en Grensmaas

3.1 Doelstellingen

Na de twee hoogwaterperioden in de Rijn en de Maas in december 1993 en januari 1995 presenteerde het kabinet in februari 1995 het Deltaplan Grote Rivieren. De Zandmaas en Grensmaas maakten deel uit van dit plan. Het Deltaplan Grote Rivieren is in 2005 opgegaan in de Wet op de Waterkering, die vervolgens is opgegaan in de Waterwet. De belangrijkste doelstelling van de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas is het verbeteren van de bescherming van inwoners van Limburg en Noord-Brabant tegen hoogwater in de Maas. In bijlage 2 en 3 zijn de karakteristieken van de deelprogramma's geschetst. De projecten voor hoogwaterbescherming dienen voor de Zandmaas in 2015 en voor de Grensmaas in 2017 te zijn gerealiseerd. De prioritaire (sluitstuk)kaden dienen uiterlijk in 2020 te zijn gerealiseerd. Voor de bevolkingscentra langs de Zandmaas diende de bescherming echter vóór 2008 te zijn bereikt. Daarom zijn de kademaatregelen in de gemeenten Roermond, Venlo, Gennep en Mook en Middelaar met voorrang uitgevoerd. Belangrijke nevendoelstellingen van de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas zijn natuurontwikkeling en delfstoffenwinning (zand en grind).

3.2 Maatregelenpakket

Het maatregelenpakket (projecten) van Zandmaas bestaat onder meer uit het aanleggen en verhogen van kaden, het verruimen van de rivier de Maas, de aanleg van een retentiegebied en hoogwatergeulen en het creëren van gebieden waar natuurontwikkeling kan plaatsvinden. Dit wordt gecombineerd met de winning van zand. Daarnaast vindt de uitvoering van peilopzet plaats om de nadelige effecten voor de landbouw en de scheepvaart te mitigeren. Het maatregelenpakket van de Grensmaas bestaat uit het verruimen van de rivier, de aanleg van kaden, dekgrondbergingen, nevengeulen en natuurontwikkeling. Dit wordt gecombineerd met de winning van zand en grind. Daarnaast vinden projecten plaats om te voorkomen dat de grondwaterstand daalt.

3.3 Convenantpartners

Bij de deelprogramma's zijn drie convenantpartners betrokken: het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM), de provincie Limburg en het ministerie van Economische Zaken (EZ). Zij hebben in 1997 de 'Bestuursovereenkomst Maasproject' getekend. Hierin zijn o.a. afspraken gemaakt over doelstellingen, samenwerking, verantwoordelijkheden en financiële aspecten. Maaswerken bereidt de verschillende projecten voor en voert deze uit. Maaswerken valt financieel en organisatorisch onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van IenM.

3.4 Historisch financieel overzicht

De financiële bijdrage van IenM aan de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas bedroeg op het moment van het Ontwerp Tracébesluit Zandmaas/Maasroute (OTB 1998) € 358,5 miljoen. Het totale projectbudget van Zandmaas en Grensmaas sloot op dat moment op € 381 miljoen, prijspeil 1998. De uitsplitsing van dit projectbudget voor Zandmaas en Grensmaas is weergegeven in tabel 1.

Tabel 1 Referentiebudget voor Maaswerken ten tijde van OTB 1998

Onderdeel en bijdrage		Miljoen gulden prijspeil 1998	Miljoen euro prijspeil 1998
Zandmaas	Bijdrage I&M	680	308,6
	Bijdrage EZ en provincie Limburg	27	12,3
Totaal		**707**	**321**
Grensmaas	Bijdrage I&M	110	49,9
	Bijdrage nog te verdelen over convenantpartners	23	10,4

Totaal	**133**	**60**
Totaal Zandmaas en Grensmaas	**840**	**381**[1]

[1] Het bedrag van € 381 miljoen is inclusief € 10 miljoen van EZ. Deze bijdrage loopt niet via de begroting van I&M maar via de begroting van EZ. Dit is in tabel 3 (projectbudget) en tabel 4 en 5 (mutatieoverzichten Zandmaas en Grensmaas) gecorrigeerd

Figuur 1 Stand van zaken hoogwaterbeschermingsprojecten Zandmaas en Grensmaas per 31 december 2014

4. Voortgang

4.1 Zandmaas

Uitvoering retentiegebied Lateraalkanaal West
De opdrachtnemer voor het aanvullend werk om de bestaande kaden in het retentiebekken te laten voldoen aan de meest recente ontwerpeisen voert de werkzaamheden volgens planning uit. De drinkwaterleiding is verlegd. De werkzaamheden aan de nieuw aan te leggen primaire waterkeringen worden naar verwachting conform planning vóór medio oktober 2015 (start hoogwaterseizoen) uitgevoerd. De einddatum voor het bereiken van de hoogwaterdoelstelling blijft daarmee gehandhaafd.

Uitvoering rivierverruiming en peilopzet stuwpand Sambeek
De ontgravingswerkzaamheden van vermarktbaar materiaal hebben stilgelegen door een brand in de zandverwerkingsinstallatie in Moerdijk in augustus. Deze installatie ligt nog altijd stil. De fijne fractie van het vermarktbaar materiaal wordt door de opdrachtnemer deels afgevoerd naar de hoogwatergeul Lomm. Het overig deel wordt in depot gezet. De resterende ruimte in de planning tussen het einde van de werkzaamheden en de einddatum van het contract (eind juni 2015) is inmiddels teruggelopen tot 4 weken. De opdrachtnemer beraadt zich op aanvullende beheersmaatregelen. De ontgravingswerkzaamheden van niet-vermarktbaar materiaal verlopen volgens planning. De geplande contractuele einddatum blijft vooralsnog gehandhaafd. Ook de datum voor het bereiken van de hoogwaterdoelstelling (31 december 2015) blijft ongewijzigd haalbaar.
De eerste stap van de peilopzet (10 cm) is per 1 juli 2014 gerealiseerd. De tweede en laatste stap (15 cm) is voorzien in het voorjaar van 2015.

Uitvoering hoogwatergeulen
Hoogwatergeul Lomm
De zandwinning in de hoogwatergeul Lomm door zelfrealisator DCM ligt op schema. Het leveren van niet-vermarktbaar materiaal aan de hoogwatergeul Lomm is goed op gang gekomen. In 2015 wordt verwacht dat diverse projecten van Maaswerken niet vermarktbaar materiaal leveren aan Lomm. Om logistieke problemen te voorkomen wordt afgestemd met DCM. De uitvoering van Lomm+ (zandwinning tot circa 2022) heeft geen gevolgen voor het bereiken van de hoogwaterdoelstelling eind 2015.

Hoogwatergeul Well Aijen (Noordgeul en Zuidgeul)
Zelfrealisator Kampergeul B.V. heeft ook het tweede halfjaar van 2014 volgens planning verder gewerkt aan de afgraving van de dekgrond en aan de zandwinning van de Noordgeul. De verplichting van Kampergeul B.V. om de voor het bereiken van de hoogwaterdoelstelling benodigde waterstandsverlaging (3 à 4 cm) per 31 december 2015 te realiseren is formeel vastgelegd en wordt volgens de prognose gehaald. Met betrekking tot de natuurdoelstelling specificeert Kampergeul B.V. de komende periode nader hoe zij de overeenkomst zal nakomen.
Het contract voor de realisatie van de Zuidgeul is op 28 augustus gegund. Het contract is gecombineerd met het contract voor de Kaderrichtlijn Watermaatregelen van RWS Zuid Nederland (KRW3). De start van de werkzaamheden is voorzien in maart 2015 en oplevering eind 2015, zodat de hoogwaterveiligheidsdoelstelling wordt gehaald.

Grondverwerving voor natuurontwikkeling

Het realiseren van de natuurdoelstelling Zandmaas is gericht op het verwerven van 427 ha grond. Het tweede half jaar van 2014 is geen grond aangekocht, waardoor de stand niet is gewijzigd: 385 ha grond is aangekocht (90%) en er resteert dus nog een opgave van 42 ha (10%).
Het risico is reëel dat het volledig realiseren van de natuurdoelstelling vóór 31 december 2015 niet wordt gehaald en er ontbrekende schakels blijven in de voorziene aaneengesloten natuurcorridor. Een belangrijke oorzaak is dat er gewerkt wordt volgens het uitgangspunt van vrijwillige verkoop van gronden door eigenaren. Zoals eerder aangegeven worden aanvullende beheersmaatregelen genomen om de natuurdoelstelling desondanks (zoveel mogelijk) te realiseren (mogelijk toch vestigen onteigeningstitels, verwerven alternatieve gronden, termijn van minnelijke werving oprekken).

4.2 Grensmaas

Uitvoeringsovereenkomst met Consortium ('11 locaties')

Werk in uitvoering

De afwerking van de dekgrondberging, de definitieve terreininrichting en de afrondende werkzaamheden op de locatie *Borgharen* zijn grotendeels gereed. De oplevering en overdracht van deze eerste van elf locaties is volgens planning voorzien in het eerste kwartaal van 2015.
In A*an de Maas* zijn de ontgravingswerkzaamheden tijdens het derde kwartaal van 2014 afgerond. De oplevering en overdracht van deze tweede van elf locaties is voorzien in het derde kwartaal van 2015.
Het Consortium Grensmaas heeft mondeling aangegeven dat zij voor de locatie *Itteren* een vertraging van maximaal zes maanden voorziet bij het verwerken van ontgraven materiaal. De locatie kan volgens het Consortium Grensmaas wel volgens planning eind 2017 worden opgeleverd. Zij voert in dat verband overleg met Maaswerken over de beheersing van het raakvlak met de uitvoering van het zuidelijk passeervak van het Julianakanaal (deelprogramma Maasroute).
In *Trierveld/Koeweide* is gestart met de voorbereidende werkzaamheden voor de aanleg van de werkhaven en het voordepot. De persrioolleiding is verlegd en de voormalige huisvuilstort wordt gesaneerd.

Veel extra ruimte voor de rivier in Aan de Maas

Monitoring

In 2012 is tussen de Staat en het Consortium Grensmaas de Nadere Overeenkomst gesloten. Hierin staan de afspraken over de afwikkeling van verplichtingen van het Rijk tegenover het Consortium Grensmaas. Daarnaast is toen de mogelijkheid gecreëerd van het zo nodig verstrekken van een lening door het ministerie van IenM aan het Consortium Grensmaas. Met deze afspraken is de realisatie van de hoogwaterveiligheidsdoelstelling Grensmaas vooralsnog veilig gesteld. Om de noodzaak van een beroep op de leenfaciliteit te kunnen beoordelen is afgesproken dat de financiële ontwikkelingen van de werkzaamheden van het Consortium Grensmaas door een onafhankelijke partij worden gemonitord.

In september is daarover de vijfde monitoringsrapportage opgeleverd. In lijn met de voorgaande monitoringrapportages wordt daarin gemeld dat - hoewel de afzetvolumes van het Consortium Grensmaas achterblijven - vooralsnog geen beroep op de leningfaciliteit wordt verwacht. In de rapportage is aangegeven dat - indien de afzetvolumes langdurig achterblijven bij de verwachtingen - een beroep op de leningfaciliteit op termijn niet is uit te sluiten. De peildatum voor de zesde monitoringrapportage (over het tweede halfjaar van 2014) is 1 januari 2015. Deze rapportage wordt in februari verwacht.

Eind mei 2014 heeft op verzoek van het Consortium Grensmaas een overleg plaatsgevonden tussen het Consortium en de convenantpartners Maaswerken (Rijk en provincie Limburg) over de consequenties van de achterblijvende opbrengsten als gevolg van verslechterde afzet van zand en grind. In dat overleg is afgesproken dat het Consortium Grensmaas de convenantpartners Maaswerken schriftelijk informeert over de door haar ervaren situatie over de verslechterde afzet van zand en grind. Het Rijk heeft deze schriftelijke toelichting (brief) nog niet ontvangen.

Vlaamse Boertienlocaties

De werkzaamheden om de aanvullende Boertienmaatregelen (Boertien-plus) gezamenlijk ten uitvoer te brengen zijn door Vlaanderen en Maaswerken gestart. De voorbereidende processen hebben enige vertraging opgelopen. Dit heeft echter geen invloed op de einddatum van het project. De aanbestedingsfase wordt door Vlaanderen naar verwachting in het eerste kwartaal van 2015 afgerond.

Volgens de vigerende planning start de realisatiefase in het tweede kwartaal van 2015. Het project eindigt eind 2017.

4.3 Kaden

Prioritaire kademaatregelen

De onderhoudsperiode van de dijkverbeteringsmaatregelen voor cluster D in Maastricht is in november 2014 beëindigd. De aanbesteding van de uitvoering van de dijkverbeteringsmaatregelen voor cluster E in Geulle aan de Maas, Aasterberg, Brachterbeek en Merum heeft plaatsgevonden en de uitvoering is formeel gestart.

De dijkverbeteringsmaatregelen voor het eerste werkpakket met de kademaatregelen Mook, Afferden en Eiland van Bergen bevinden zich in de eindfase van de planstudie. De totale planning sluit nog altijd met een ruime buffer binnen de einddatum van 2020. De voortgang van werkpakket 2 (dijkverbeteringsmaatregelen bij Lottum, Grubbenvorst en Neer) heeft vertraging opgelopen. Er is nog geen voorkeursalternatief vastgesteld, omdat er een forse verbeterslag noodzakelijk is van de alternatievenafweging. Er worden maatregelen genomen om verdere vertraging te voorkomen en de opgelopen achterstand zo mogelijk in te halen. De totale planning sluit nog altijd met een ruime buffer binnen de einddatum van 2020.

Het Deltaprogramma werpt haar schaduw vooruit. De waterschappen in de Maasvallei buigen zich over de vraag in hoeverre het verstandig en mogelijk is om (no regret) in de lopende uitvoeringsprogramma's alvast rekening te houden met het Deltaprogramma. Het Rijk volgt de ontwikkelingen bij de waterschappen actief, waarbij het uitgangspunt is dat de scope van Maaswerken onverkort wordt uitgevoerd.

5. Projectbeheersing

5.1 Kwaliteit

Projectbeheersing/audits

In 2014 is (net als in 2013) via het auditprogramma vooral aandacht geschonken aan interne kwaliteitsborging op contractbeheersing. Elk project in uitvoering is twee keer geaudit. De focus lag hierbij op het omgaan met risico's en het sluiten van de Deming cirkel (de zogenaamde Plan, Do, Check, Act cyclus). Naast de inhoudelijke audits op het contractbeheersingsproces is dit jaar intensief getoetst op het proces 'toets op het betaalcriterium' (rechtmatigheid). Uiteindelijk zijn bij Maaswerken (inclusief Maasroute) 17 IKB-toetsen op SCB en 43 toetsen op het betaalcriterium uitgevoerd. Er zijn geen bevindingen uitgekomen. Uit interne audits is gebleken dat de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas hun interne processen beheersen en dat de contractbeheersing op orde is.

Het auditplan Maaswerken 2014/2015 bouwt voort op de huidige manier van werken.

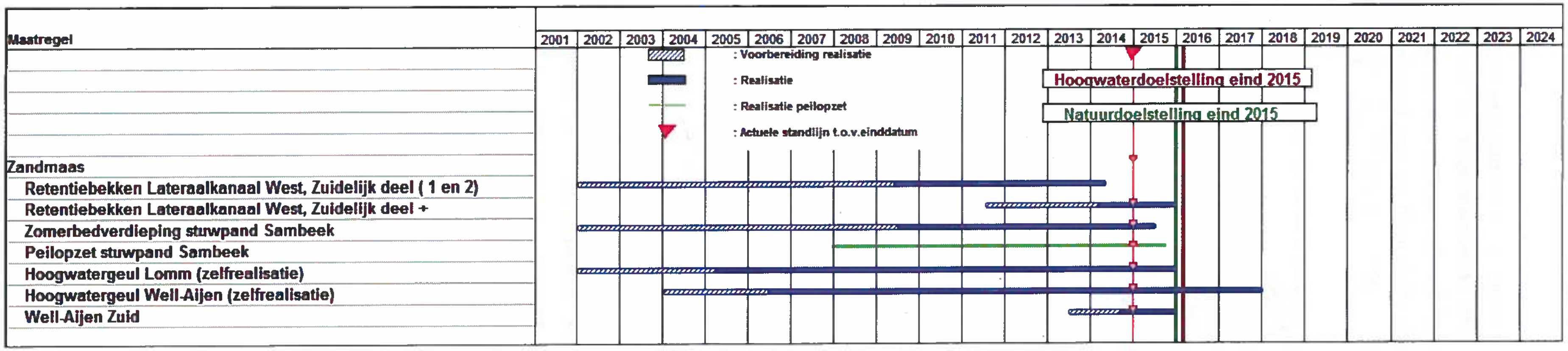
5.2 Scopewijzigingen

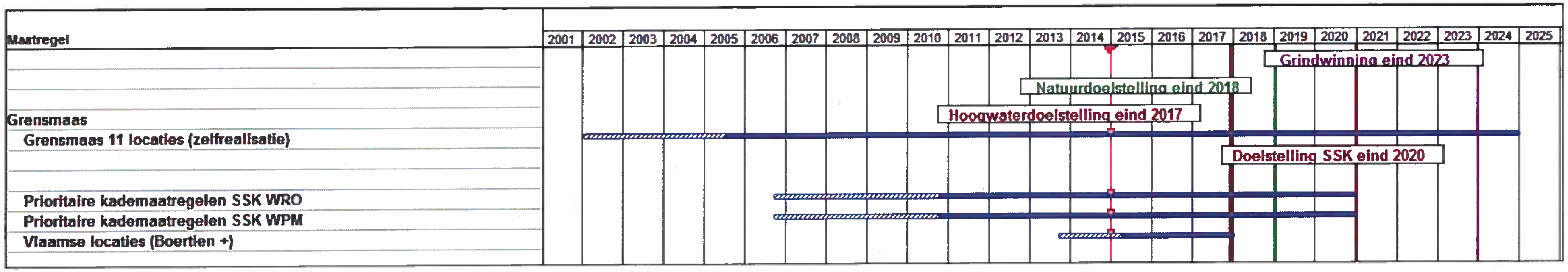
In deze rapportageperiode hebben geen scopewijzigingen plaatsgevonden. Wel kan gemeld worden dat het programma Maaswerken met de maatregelen die zij uitvoert tevens een bijdrage levert aan de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water. Op deze wijze worden zonder budgettaire consequenties de doelstellingen van Maaswerken en Kaderrichtlijn Water gediend. Wel is gebleken dat Maaswerken de eerder aan Brussel toegezegde KRW-verplichting niet volledig kan realiseren en dat de realisatie in het Zandmaasgebied later zal worden gerealiseerd. Deze problematiek is inmiddels aangepakt en de alternatieve projecten zijn in het Beheerplan Rijkswateren (BPRW) opgenomen.

5.3 Planning

Tabel 2 toont de masterplanning op peildatum 31 december 2014. In de verslagperiode hebben bij enkele projecten mutaties in de projectplanning plaatsgevonden die echter geen invloed hebben op het tijdig behalen van de programmadoelstellingen.

Tabel 2 Overzicht masterplanning (peildatum 31 december 2014)

De masterplanning Maaswerken betreft een strategische planning op doelstellingenniveau van het programma. Daarnaast kennen de afzonderlijke projecten ook projectplanningen. In het tweede halfjaar 2014 hebben binnen enkele projecten mutaties in de projectplanning plaatsgevonden. Ondanks deze mutaties is de verwachting dat de doelstellingen van Maaswerken tijdig worden behaald. De mutaties hebben geen consequenties voor andere projecten binnen de scopes Zandmaas en Grensmaas. De mutaties in het tweede halfjaar 2014 betreffen:

Project	**Aanpassing planning**	**Toelichting**
Zomerbedverdieping stuwpand Sambeek	Einde ontgraving vermarktbaar materiaal vertraagt, waardoor werkzaamheden 1 maand vertragen.	Planning in december 2014 geactualiseerd n.a.v. brand in verwerkingsinstallatie Moerdijk. Er is meer tijd nodig voor ontgraven vermarktbaar materiaal. Hierdoor wordt restant Grave later uitgevoerd. Er resteert een buffer van ruim een maand.
Zuidgeul Well Aijen	Vergunningen vertragen 2 maanden.	Planning opdrachtnemer geeft aan dat vergunningen naar verwachting twee maanden later beschikbaar zijn. Vooralsnog geen consequenties einddatum.
Prioritaire kademaatregelen (dijkringen in beheer bij waterschap Peel en Maasvallei)	Einde planstudiefase vertraagt circa 6 weken.	Planningen van werkpakket 1 en 2 zijn aangepast. Van beide werkpakketten is de planstudiefase circa 6 weken vertraagd en daarmee ook alle opvolgende activiteiten. Er is voldoende tijdbuffer tot de einddatum.
Prioritaire kademaatregelen (dijkringen in beheer bij waterschap Roer en Overmaas)	Einde realisatie versnelt 1 maand	Clusters A, B en E zijn vertraagd, maar doordat de totale doorlooptijd van de realisatiefase is ingekort blijft de einddatum en dus de tijdbuffer ongewijzigd.
Vlaamse Boertienlocaties	De voorbereiding van het project Booien Veurzen vertraagt enkele maanden.	In de voorbereidende processen is vertraging opgelopen. De planning is aangepast. De aanbestedingsfase wordt naar verwachting in het eerste kwartaal 2015 afgerond. Dit heeft echter geen invloed op de einddatum van het project.

5.4 Financiën

Projectbudget

De financiële verantwoording van de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas is apart inzichtelijk gemaakt. Tabel 3 geeft – met als referentie het projectbudget ten tijde van het Ontwerp Tracébesluit Zandmaas/Maasroute - het totaal aan mutaties weer. De mutatieoverzichten zijn weergegeven in tabel 4 en 5.

Tabel 3 Projectbudget (Bedragen in miljoen euro, inclusief B.T.W.)

	OTB/POL pp'98	Wijzigingen Incl. prijsindexering		Project budget I&M begroting pp'14	Nog bij te dragen EZ
		Vorige perioden	Deze periode		
Zandmaas	**311**	**95,7**	**0**	**406,7**	**8,4**[2]
Grensmaas	**60**	**90,1**	**0**	**150,1**	**0,2**[3]
Totaal	**371**	**185,8**	**0**	**556,8**	**8,6**

De projectbudgetten van Zandmaas en Grensmaas zijn deze verslagperiode niet gewijzigd.

Mutatieoverzichten

Tabel 4 en 5 geven inzicht in de specificaties van alle mutaties, uitgesplitst in scopewijzigingen, mee- en tegenvallers en technische mutaties. De bedragen van de mutaties zijn met behulp van de IBOI-index[4] teruggerekend naar de bedragen op prijspeil 1998.

2 Tevens neemt het ministerie van EZ, na bijstelling bij brief van 5 maart 2013 aan Tweede Kamer (kamerstuk II 18106, nr. 216) binnen Zandmaas pakket I de aankoop van 117 ha natuurgronden voor haar rekening. De kosten hiervan worden direct verantwoord op de begroting van EZ. In het kader van de herijking ecologische hoofdstructuur Rijkswateren/Rivieren (Maaswerken en NURG) en de decentralisatie Natuur zijn hierover afspraken gemaakt.

3 Tevens draagt het ministerie van EZ via de reguliere subsidiering van natuurbeheerders circa € 30 miljoen bij aan natuurontwikkeling (728 ha). Deze bijdrage loopt via de begroting van het ministerie van EZ. In het kader van de herijking ecologische hoofdstructuur Rijkswateren/Rivieren (Maaswerken en NURG) en de decentralisatie Natuur zijn hierover afspraken gemaakt. De bijdrage van EZ van € 6,7 miljoen was gedurende de verslagperiode nog onderwerp van overleg tussen het ministerie van IenM en het ministerie van EZ. IenM neemt van EZ 53,5 ha gronden over en EZ levert aan IenM nog een netto bijdrage van € 0,2 miljoen.

4 IBOI-index is de index voor de Bruto Overheidsinvesteringen. Deze is als volgt: '98-'99 was 1,4%, '99-'00 was 2,5%, '00-'01 was 4,5%, '01-'02 was 3%, '02-'03 was 2,75%, '03-'04 was 1,23%, '04-'05 was 0,39%, '05-'06 was 0,66%, '06-'07 was 0,44%, '07-'08 was 1,5%, '08-'09 was 2,14%, '09-'10 was 0,84% en '10-'11 was 1,41%, '11-'12 was 1,89%, '12-'13 was 1,66%, '13-'14 was 1,16%.

Tabel 4 Mutatieoverzicht Zandmaas (Bedragen in miljoen euro, inclusief BTW.)

I&M Budget Zandmaas	Bedrag prijspeil 1998	Bedrag bericht aan TK	Prijspeil Bedrag bericht aan TK	Bron Nummer VGR (DGR[5]) ZM en GM
TB en POL Zandmaas	**311,0**	**311,0**	**1998**	**12e DGR**
Scopewijzigingen				
Kaden bevolkingscentra	34,1	35,4	2000	12e DGR
Hoogwatergeul Ooijen	-/-13,6	-/-14,1	2000	13e DGR/1e VGR
Nevengeul Belfeld	0	0,0		
Bereiken 100% hoogwaterbescherming	11,4	13,6	2003	4e VGR
Herstel Rijkelse Bemden	11,1	13,0	2005	8e VGR
Verhoging Risico algemeen	33,0	38,5	2005	8e VGR
Vermindering aankoop natuurgronden (14 ha)	-/-0,1	-/-0,1	2006	10e VGR
Uitbreiding scope Sluitstukkaden (ophoging budget)	12,5	15,0	2008	14e VGR
Uitbreiding scope Sluitstukkaden (verhoging opvangen binnen budget)	-/-12,5	-/-15,0	2008	14e VGR
Uitbreiding scope Retentiebekken Lateraal Kanaal West	1,9	2,4	2012	22e VGR
Uitbreiding scope Retentiebekken Lateraal Kanaal West (verhoging opvangen binnen budget)	-/-1,9	-/-2,4	2012	22e VGR
Saldo scopewijzigingen	**75,9**	**86,3**		
Technische Mutaties				
Toevoeging Budget Risicoreserve	44,5	46,3	2000	13e DGR/1e VGR
Desaldering inkomsten proefproject 1	7,7	7,7	1998	6e DGR
Desaldering overige inkomsten t/m 2001	8,2	9,0	2001	13e DGR/1eVGR
Desaldering overige inkomsten 2002	0,3	0,3	2003	15e DGR/3e VGR
Desaldering overige inkomsten 2003	1,2	1,4	2003	5e VGR
Desaldering overige inkomsten 2004	1,2	1,5	2004	7e VGR
Desaldering overige inkomsten 2005	0,1	0,1	2005	9e VGR
Desaldering overige inkomsten 2006	1,6	1,9	2006	10e VGR
Desaldering overige inkomsten 2007	3,4	4,0	2007	13e VGR
Desaldering overige inkomsten 2008	0,2	0,2	2008	15e VGR
Desaldering overige inkomsten 2009	0,2	0,2	2009	17e VGR
Desaldering overige inkomsten 2010	0,1	0,1	2010	19e VGR
Desaldering overige inkomsten 2012	1,1	1,7	2013	24e VGR
Desaldering overige inkomsten 2013	0,2	0,3	2014	26e VGR
Grondaankopen ministerie EL&I	-/-2,4	-/-2,5	2000	13e DGR/1e VGR
Peilopzet	5,2	5,5	2000	13e DGR/1e VGR
Taakstelling aanbestedingsmeevaller	-/-8,2	-/-9,6	2004	6e VGR
Taakstelling aanbestedingsmeevaller	-/-10,1	-/-12,0	2005	8e VGR
Technische mutatie (leenfaciliteit)	0,1	0,1	2007	12e VGR
Overboeking naar Grensmaas vanuit Zandmaas	-/-4,3	-/-5,3	2009	17e VGR
Technische mutatie (ontvangsten)	-/-0,5	-/-0,5	2009	17e VGR
Overboeking naar provincie Limburg voor	-/-12,1	-/-15,0	2010	19e VGR

5 Deltaplan Grote Rivieren

I&M Budget Zandmaas	Bedrag prijspeil 1998	Bedrag bericht aan TK	Prijspeil Bedrag bericht aan TK	Bron Nummer VGR (DGR[5]) ZM en GM
gebiedsgerichte ontwikkeling Overboeking naar RWS dienst Limburg voor natuurcompensatie in stuwpand Lith	-/-0,2	-/-0,3	2010	19e VGR
Wijziging bekostigingssystematiek	-/-100,6	-/-125,7	2011	20e VGR
Saldo technische mutaties	**-/-63,1**	**-/-90,6**		
Mee- en tegenvallers				
Herijking raming op basis van Tracébesluit	20,9	21,8	2000	13e DGR/1e VGR
Afrondingsverschillen	0,5	0,5	2005	9e VGR
Administratieve correctie	-/- 0,1	-/- 0,1	2006	11e VGR
Overname van verplichting van het ministerie van Economische Zaken voor de aankoop van gronden voor de natuurscope Zandmaas.	2,6	3,3	2012	23e VGR
Overname van verplichting van het ministerie van Economische Zaken voor de aankoop van gronden voor de natuurscope Zandmaas (verhoging opvangen binnen budget).	-/- 2,6	-/- 3,3	2012	23e VGR
Saldo mee- en tegenvallers	**21,3**	**22,2**		
Totaal beschikbare budget prijspeil 1998	**345,1**			
Loon- en prijsbijstelling				
Loon- en prijsbijstelling 1998 t/m 2001		22,5	2001	12e DGR
Loon- en prijsbijstelling 2002		11,0	2002	14e DGR/2e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2003		9,6	2003	5e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2004		4,1	2004	7e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2005		1,5	2005	9e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2006		2,1	2006	10e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2007		2,0	2007	12e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2008		7,4	2008	14e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2009		6,2	2009	16e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2010		1,8	2010	18e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2011		2,0	2011	21e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2012		3,1	2012	23e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2013		2,8	2013	24e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2014		1,8	2014	26e VGR
Saldo loon- en prijsbijstelling		**77,8[6]**		
Totaal beschikbare budget		**406,7**		

6 I.v.m. afrondingen

Tabel 5 Mutatieoverzicht Grensmaas (Bedragen in miljoen euro, inclusief BTW.)

I&M Budget Grensmaas	Bedrag prijspeil 1998	Bedrag bericht aan TK	Prijspeil Bedrag bericht aan TK	Bron Nummer VGR of DGR ZM en GM
Ontwerp Streekplan Grensmaas	**60,0**	**60,0**	**1998**	**12e DGR**
Scopewijzigingen				
Roosteren	0	0	2002	14e DGR/2e VGR
Mutaties door onderhandelingsresultaat	6,8	8,0	2005	8e /9e VGR
Mutaties door afspraken met Vlaanderen	16,1	19,0	2005	8e /9e VGR
Overige scope aanpassingen	12,7	15,0	2005	8e /9e VGR
Toevoeging risicoreserve Grensmaas	10,6	12,6	2005	8e /9e VGR
Betalingsverplichting nadere overeenkomst CG	27,2	34,2	2011	22e VGR
Saldo scopewijzigingen	**73,4**	**88,8**		
Technische Mutaties				
Desaldering overige inkomsten 2003	1,1	1,3	2003	5e VGR
Desaldering overige inkomsten 2004	0,3	0,3	2004	7e VGR
Desaldering overige inkomsten 2005	2,1	2,5	2005	9e VGR
Desaldering overige inkomsten 2006	0,1	0,1	2006	11e VGR
Desaldering overige inkomsten 2007	0,6	0,7	2007	13e VGR
Desaldering overige inkomsten 2008	0,3	0,4	2008	15e VGR
Desaldering overige inkomsten 2012	0,5	0,6	2013	24e VGR
Technische mutatie (leenfaciliteit)	0,3	0,4	2007	12e VGR
Overboeking naar Grensmaas vanuit Zandmaas	4,3	5,3	2009	17e VGR
Technische mutatie (ontvangsten)	0,2	0,2	2009	17e VGR
Wijziging bekostigingssystematiek	-/-60,3	-/-75,4	2011	20e VGR
Leningsfaciliteit CG	31,8	40,0	2011	22e VGR
Saldo technische mutaties	**-/-18,7**	**-/-23,6**		
Mee- en tegenvallers				
Herijking n.a.v. het Eindplan Grensmaas	5,4	6,0	2002	15e DGR/3e VGR
Herijking ramingen n.a.v. POL Grensmaas	1,4	1,4	2005	8e /9e VGR
Saldo mee- en tegenvallers	**6,8**	**7,4**		
Totaal beschikbare budget prijspeil 1998	**121,5**			
Loon- en prijsbijstelling				
Loon- en prijsbijstelling 1998 t/m 2001		3,6	2001	12e DGR
Loon- en prijsbijstelling 2002		0,8	2002	14e DGR/2e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2003		0,5	2003	5e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2004/2005		2,5	2005	9e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2006		2,3	2006	10e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2007		1,6	2007	12e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2008		1,2	2008	14e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2009		1,4	2009	16e VGR
Loon- en prijsbestelling 2010		0,3	2010	18e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2011		0,3	2011	21e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2012		0,7	2012	23e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2013		1,4	2013	24e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2014		0,9	2014	26e VGR
Totaal loon- en prijsbijstelling		**17,5**		

Totaal beschikbare budget			**150,1**		

Uitgaven, ontvangsten, aangegane verplichtingen en geplande kasstromen

Onderstaande tabellen tonen de uitgaven, ontvangsten, aangegane verplichtingen en toekomstige kasstromen.

Tabel 6 Uitgaven (Bedragen in miljoen euro, inclusief BTW.)

	VGR 25 t/m 31-12-2013	VGR 26 01-01-2014 t/m 30-06-2014	VGR 27 01-07-2014 t/m 31-12-2014	Totaal gerealiseerd t/m 31-12-2014
Zandmaas	252,9	7,3	14,0	274,2
Grensmaas	67,8	0,6	0,6	69,0
Uitgaven artikel 65.01	**320,7**	**7,9**	**14,6**	**343,2**

Tabel 7 Ontvangsten (Bedragen in miljoen euro, inclusief BTW.)

	VGR 25 t/m 31-12-2013	VGR 26 01-01-2014 t/m 30-06-2014	VGR 27 01-07-2014 t/m 31-12-2014	Totaal gerealiseerd t/m 31-12-2014
Zandmaas	27,5	0,0	0,0	27,5
Grensmaas	6,8	0,0	0,0	6,8
Totaal	**34,3**	**0,0**	**0,0**	**34,3**

Tabel 8 Aangegane verplichtingen (Bedragen in miljoen euro, inclusief BTW.)

	VGR 25 t/m 31-12-2013	VGR 26 01-01-2014 t/m 30-06-2014	VGR 27 01-07-2014 t/m 31-12-2014	Totaal gerealiseerd t/m 31-12-2014
Zandmaas	285,9	6,6	6,5	300,0
Grensmaas	110,9	1,2	- 39,0*	73,1
Verplichtingen artikel 65.01	**396,8**	**7,8**	**-32,5**	**372,1**

*De leningsfaciliteit CG zoals gemeld in VGR 22 (€ 40 miljoen) wordt niet langer gezien als aangegane verplichting en is derhalve afgeboekt. De leningsfaciliteit blijft wel deel uit maken van de raming en dus van de prognose eindstand. In bovenstaand tabel is in de regel Zandmaas in de kolom VGR 27 € 634.988, 38 aan verplichtingen opgenomen welke nog niet in de verantwoording van het Deltafonds zijn opgenomen. Deze zijn inmiddels in 2015 in het Deltafonds verwerkt.

Tabel 9 Kasritme (Bedragen in miljoen euro, inclusief BTW.)

	t/m 2013		2014	2015	2016	2017	2018 e.v.	Totaal
Zandmaas								
I&M	252,9		21,3	20,0	30,0	20,0	62,5	406,7
Nog bij te dragen EZ								8,4[7]
Grensmaas								
I&M	67,8		1,2	1,8	2,0	3,0	74,3	150,1
Nog bij te dragen EZ								0,2[8]

7 Tevens neemt het ministerie van EZ, na bijstelling bij brief van 5 maart 2013 aan Tweede Kamer (kamerstuk II 18106, nr. 216) binnen Zandmaas pakket I de aankoop van 117 ha natuurgronden voor haar rekening. De kosten hiervan worden direct verantwoord op de begroting van EZ. In het kader van de herijking ecologische hoofdstructuur Rijkswateren/Rivieren (Maaswerken en NURG) en de decentralisatie Natuur zijn hierover afspraken gemaakt.

Totaal I&M									556,8

In tabel 9 zijn de kasritmes voor Zandmaas en Grensmaas voor de periode vanaf 2015 opgenomen. Deze reeksen worden regelmatig geactualiseerd op basis van de voortgang van de projecten. Aangezien de daaruit voortvloeiende begrotingsmutaties pas in de eerstvolgende Wijzigingswet op de begroting kunnen worden doorgevoerd, kan de geactualiseerde kasreeks afwijken van de meerjarige beschikbare bedragen in het Deltafonds.

8 Tevens draagt het ministerie van EZ via de reguliere subsidiering van natuurbeheerders circa € 30 miljoen bij aan natuurontwikkeling (728 ha). Deze bijdrage loopt via de begroting van het ministerie van EZ. In het kader van de herijking ecologische hoofdstructuur Rijkswateren/Rivieren (Maaswerken en NURG) en de decentralisatie Natuur zijn hierover afspraken gemaakt. De bijdrage van EZ van € 6,7 miljoen was gedurende de verslagperiode nog onderwerp van overleg tussen het ministerie van IenM en het ministerie van EZ. IenM neemt van EZ 53,5 ha gronden over en EZ levert aan IenM nog een netto bijdrage van € 0,2 miljoen.

Uitputting post onvoorzien

In het projectbudget is een budget voor onvoorziene uitgaven opgenomen. Dit budget is opgebouwd uit een onderdeel "Onvoorzien" en een onderdeel "Risico algemeen" dat tot en met VGR 9 "Risicoreserve" werd genoemd. Een overzicht van de mutaties 'Risico algemeen' is opgenomen in bijlage 7.

Het beschikbaar budget "Onvoorzien" van Zandmaas bedroeg initieel € 76,1 miljoen. In deze verslagperiode hebben geen mutaties plaatsgevonden. Per 31 december 2014 bedraagt het beschikbaar budget "Onvoorzien" € 19,5 miljoen. Het beschikbaar budget "Onvoorzien" van Grensmaas per 31 december 2014 is ongewijzigd en bedraagt € 5,0 miljoen.

Het budget "Risico algemeen" bedroeg voor Zandmaas initieel € 88,1 miljoen (stand 1-1-2005). Er is € 53,0 miljoen van deze post overgeheveld naar het maatregelbudget, waardoor € 35,1 miljoen resteert. Het budget "Risico algemeen" voor Grensmaas bedroeg initieel € 12,6 miljoen. Er is nog geen geld overgeheveld naar het maatregelbudget.

Interne kosten

De Tweede Kamer is over de nieuwe bekostigingssystematiek geïnformeerd middels de Kamerstukken II, 30 119 nrs. 4 en 5 van respectievelijk 10 januari 2011 en 3 maart 2011.

Om inzicht te geven in de integrale kosten staat in deze paragraaf hoeveel budget er voor de interne kosten van Maaswerken in de begroting is opgenomen. Het budget van de interne kosten op peildatum 31 december 2014, is totaal € 208,3 miljoen, is verantwoord op het artikelonderdeel 05.01 voor een bedrag van € 170,3 miljoen.

Tabel 10 Apparaatbudget per 31 december 2014, bedragen in € mln.

	Totaal VGR 26	Wijziging verslagperiode	Totaal einde verslagperiode	Totaal VGR27
Apparaatbudget RWS art. 05.01	170,3	0	170,3	170,3
Apparaatbudget RWS art. 05.01	38,0	0	38,0	38,0
Totaal Apparaatsbudget	**208,3**	**0**	**208,3**	**208,3**

Tabel 11 Apparaatskosten per 31 december 2014, bedragen in € mln.

	Totaal VGR 25 t/m 31-12-2013	VGR 26 01-01-2014 t/m 30-06-2014	VGR 27 01-07-2014 t/m 31-12-2014	Totaal uitgaven t/m 31-12-2014
Apparaatskosten RWS art. 05.01	170,3			170,3
Apparaatskosten RWS art. 05.01	7,2	1,8	1,7	10,7
Totaal Apparaatskosten	**177,5**	**1,8**	**1,7**	**181**

Tabel 12 Verplichtingen apparaat per 31 december 2014, bedragen in € mln.

	Totaal VGR 25 t/m 31-12-2013	VGR 26 01-01-2014 t/m 06-06-2014	VGR 27 30-06-2014 t/m 31-12-2014	Totaal verplichtingen t/m 31-12-2014
Apparaatverplichtingen RWS art. 05.01	170,3			170,3
Apparaatverplichtingen RWS art. 05.01	7,2	3,5	0	10,7

Totaal Apparaatverplichtingen	177,5	3,5	0	181

5.5 Risico's

In tabel 13 is de impact van de risico's –uitgedrukt in tijd en geld– zichtbaar gemaakt. De financiële risico's zijn voor Zandmaas en Grensmaas afgezet tegen het beschikbaar budget voor "Risico algemeen". De planningsrisico's beschrijven de mogelijke vertraging op de masterplanning.

Tabel 13 Impact risico's in tijd en geld (Bedragen in miljoen euro, inclusief BTW)

Impact risico's Zandmaas en Grensmaas	ZM GELD		GM GELD		ZM TIJD		GM TIJD	
	VGR 26	VGR 27	VGR 26	VGR 27	VGR 26	VGR 27	VGR 26	VGR 27
Marktsituatie zand en grind	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	0-6 mnd	0-6 mnd	0-6 mnd	0-6 mnd
Uitvoering hoogwatergeulen	0,1-0,3	0,1-0,3	-	-	0-24 mnd	0-24 mnd	-	-
Prioritaire kademaatregelen	0-0,1	0-0,1	-	-	n.t.b	n.t.b	n.t.b	n.t.b
Tegenvallers Consortium Grensmaas	-	-	n.t.b.	n.t.b.	-	-	n.t.b.	n.t.b.
Grondverwerving natuurgronden	-	-	c.v.*	c.v.*	0-24 mnd	0-24 mnd	0-24 mnd	0-24 mnd
Uitstel oplevering CG mijlpalen 2017, 2018 en 2024	-	-	c.v.*	c.v.*	-	-	n.t.b.	n.t.b.
Permanent rivierkundige maatregelen	-	-	2,4 – 6,5	2,4 – 6,5	-	-	-	-
Aanbestedingsrisico's	-	-	0,4 - 1,5	0,4 - 1,5	-	-	-	-
Diversen	0,4-1,2	0,1-0,3	2,5 – 7	2,5 – 7	-	-	variërend per risico	variërend per risico
Risicoprofiel	**0,5 - 1,6**	**0,2 - 0,7**	**5,3 - 15 •**	**5,3 - 15 •**	**0-24 mnd**	**0-24 mnd**	**0-24 mnd**	**0-24 mnd**
Verwachtingswaarde risico's	**0,8**	**0,4**	**10 •**	**10 •**	**12 mnd**	**12 mnd**	**12 mnd**	**12 mnd**
Beschikbaar budget Risico algemeen	**35,1**	**35,1**	**12,6**	**12,6**				

* CV = commercieel vertrouwelijke informatie

Toelichting risicoprofiel

Algemeen

In tabel 13 is ingegaan op de gevolgen van risico's voor de beheersaspecten tijd en geld. In deze toelichting wordt nader ingegaan op de risico's, waarbij ook een verwachting wordt gegeven voor het komend halfjaar hoe het risico zich ontwikkelt ('trend'). Daarbij wordt niet alleen naar tijd en geld gekeken, maar naar alle beheersaspecten (kwaliteit, organisatie, imago, informatie, veiligheid, milieu, tijd en geld). Hierdoor wijkt het beeld uit tabel 13 af van de uitgesproken verwachting voor het komend half jaar.

In deze voortgangsrapportage is zowel bij Zandmaas als Grensmaas sprake van een vrijwel gelijkblijvend risicoprofiel. Er vindt op de verschillende dossiers wel intensief risicomanagement plaats, maar de effecten daarvan zijn voor het merendeel pas op langere termijn zichtbaar. Voor een beperkt aantal dossiers is wel sprake van een actuele dalende tendens van het risicoprofiel.

Bij Zandmaas zijn de risico's als gevolg van de marktsituatie zand en grind en de grondverwerving van natuurgronden onveranderd. Dalend zijn de risico's over de contracteringswijze en uitvoering van de hoogwatergeulen en de voorbereiding/uitvoering van de prioritaire kademaatregelen.

Bij de Grensmaas zijn de risico's als gevolg van de marktsituatie van zand en grind, de mogelijke tegenvallers voor de businesscase van het Consortium Grensmaas, de verwerving van natuurgronden, het halen van de afgesproken mijlpalen, de benodigde permanente rivierkundige maatregelen en de aanbestedingsrisico's onveranderd.

Marktsituatie zand en grind

Geld: n.t.b.
Tijd: 0-6 maanden
Trend: onveranderd

De ontwikkelingen op de zand- en grindmarkt blijven onveranderd slecht. De bouwmarkt trekt nog onvoldoende aan om een positieve uitwerking te hebben op de afzetmogelijkheden voor zand en grind, zodat door CG nog steeds gewerkt wordt met aanzienlijk lagere inschattingen voor de afzet en daarmee de inkomsten. Dit beeld wordt ook in de vijfde monitoringsrapportage van KPMG bevestigd. Nog steeds wordt niet verwacht dat de geboden leenfaciliteit door CG zal moeten worden benut, maar het wordt ook niet uitgesloten, zeker als de slapteop de zand- en grindmarkt aan blijft houden. De convenantpartners Maaswerken (Rijk en provincie Limburg) overleggen regelmatig formeel en informeel met CG over de consequenties van dit alles. De door CG toegezegde brieven over de door haar ervaren situatie zijn door Maaswerken nog niet ontvangen.
De met het Consortium Grensmaas gesloten Nadere Overeenkomst en een Leningfaciliteit stellen de realisatie van de hoogwaterveiligheidsdoelstelling Grensmaas vooralsnog veilig. In de uitvoerings-planning van CG zijn alle noodzakelijke maatregelen opgenomen om in praktische zin dit doel ook te kunnen halen. Onderdeel hiervan is het zoeken naar een robuuste oplossing om het raakvlak tussen de afrondende werkzaamheden bij Itteren en de uitvoering van het zuidelijk passeervak van het Julianakanaal goed te beheersen.

Ook bij Zandmaas staat de afzet van delfstoffen onder druk, maar de uitvoerende partijen zijn tot nu toe in staat gebleken de gestelde productieplanningen te halen.
Naar de huidige verwachting wordt de hoogwaterdoelstelling bij zowel Grensmaas als Zandmaas tijdig gerealiseerd.

Uitvoering hoogwatergeulen

Geld: 0,1-0,3 M€
Tijd: 0-24 maanden
Trend: dalend

Dit risico heeft betrekking op mogelijke financiële en planningsproblemen van grondlevering van Maaswerken aan de hoogwatergeul Lomm en de tijdige realisatie van de aanleg van de hoogwatergeulen Lomm en Well Aijen.

De zandwinning in de hoogwatergeul Lomm door zelfrealisator DCM ligt op schema. De uitvoering van Lomm+ - waar zandwinning tot circa 2022 plaatsvindt - heeft geen nadelige gevolgen voor het tijdig bereiken van de hoogwaterdoelstelling per eind 2015.

Het leveren van niet-vermarktbaar materiaal aan de hoogwatergeul Lomm is goed op gang gekomen. In 2015 wordt verwacht dat diverse projecten van Maaswerken niet vermarktbaar materiaal leveren aan Lomm. Om logistieke problemen te voorkomen wordt afgestemd met DCM.
De ontgravingswerkzaamheden van vermarktbaar materiaal in het stuwpand Sambeek hebben stilgelegen door een brand in de zandverwerkingsinstallatie in Moerdijk. De resterende ruimte in de planning tussen het einde van de werkzaamheden en de einddatum van het contract (eind juni 2015) is inmiddels teruggelopen tot 4 weken. De opdrachtnemer beraadt zich op aanvullende beheersmaatregelen. De ontgravingswerkzaamheden van niet-vermarktbaar materiaal verlopen volgens planning.

Zelfrealisator Kampergeul B.V. heeft ook het tweede halfjaar 2014 volgens planning verder gewerkt aan de afgraving van de dekgrond en aan de zandwinning van de Noordgeul Well Aijen. De oplevering wordt conform de aangepaste planning eind 2017 verwacht. Eind 2015 zal de voor het behalen van de hoogwaterdoelstelling benodigde waterstanddaling van 3-4 centimeter in de Noordgeul worden bereikt, conform de met Kampergeul B.V. gemaakte contractuele afspraken.
Het contract voor de realisatie van de Zuidgeul Well Aijen is op 28 augustus door Maaswerken gegund en gecombineerd met het contract KRW3 maatregelen van RWS Zuid Nederland. De start van de werkzaamheden is voorzien in maart 2015. Daarmee verlopen de werkzaamheden volgens planning en blijft de geplande einddatum van december 2015 gehandhaafd.

Per saldo is het risicoprofiel van de hoogwatergeulprojecten dalend.

Prioritaire kademaatregelen

Geld: € 0-0,1 M€
Tijd: n.t.b
Trend: dalend

Dit risico houdt verband met het tijdig realiseren van de prioritaire kaden. De werkzaamheden aan de kademaatregelen en de planstudies voor enkele clusters liggen grotendeels op schema. De dijkverbeteringswerkzaamheden van het waterschap Roer en Overmaas voor cluster D in Maastricht zijn gereed (inclusief onderhoudsperiode) en opgeleverd. Dijkverbeteringsmaatregelen voor cluster E in Geulle aan de Maas, Aasterberg, Brachterbeek en Merum zijn formeel gestart. Door het hoogwaterseizoen zijn er nog weinig werkzaamheden uitgevoerd. Bij het waterschap Peel en Maasvallei wordt versneld gewerkt aan de ontwerpen voor werkpakket 1 (Mook, Afferden en Eiland van Bergen). De voor deze maatregelen te nemen projectbesluiten staan gepland in het tweede en derde kwartaal 2015. Mogelijk is hierbij een herprioritering aan de orde waarbij Eiland van Bergen een hogere prioriteit krijgt. Werkpakket 2 (Lottum, Grubbenvorst en Neer) wordt momenteel voorbereid.
Tussen het Rijk en de waterschappen is enige tijd discussie gevoerd over de toepassing van het ontwerpkader in de praktijk in relatie tot de discussies over de veiligheidsnormering die gevoerd worden in het kader van het nHWBP en het Deltaprogramma. Over de interpretatie van het vastgesteld ontwerpkader ten aanzien van robuustheid van de te realiseren kades en de discussie over overstroombaarheid heeft het Rijk - op verzoek van het waterschap Peel en Maasvallei - een uitspraak gedaan. Dit biedt een goede basis voor de verdere uitvoering van de maatregelen.

Per saldo is hier sprake van een dalend risico.

Tegenvallers Consortium Grensmaas (CG)
Geld: n.t.b.
Tijd: n.t.b.
Trend: dalend

Op basis van de Uitvoeringsovereenkomst heeft het Consortium Grensmaas het recht om tegenvallers in de uitvoering (notificaties) voor te leggen voor nader overleg met de convenantpartners. Met het tekenen van de Nadere Overeenkomst is een aantal hieruit voortkomende verplichtingen voor de Staat afgehandeld en zijn afspraken gemaakt over de door het Consortium Grensmaas gewenste optimalisaties. Deze optimalisaties worden momenteel ontwerp- en vergunningtechnisch uitgewerkt ter voorbereiding van de realisatie ervan. Voor de locatie Grevenbicht is een herontwerp gemaakt en besproken met alle belanghebbenden. Het ontwerp wordt op effecten getoetst aan de Vlaamse criteria (o.a. waterstanden en stroomsnelheden). Het herontwerp voor de locatie Urmond is zodanig vormgegeven dat het zonder grondverwervingscomplicaties kan worden uitgevoerd. De visvijver in Itteren wordt door CG aangelegd nu de daarvoor benodigde grondverwerving succesvol is afgerond. Naar verwachting starten in het tweede halfjaar de graafwerkzaamheden.

Per saldo vertoont het risico een dalende tendens.

Grondverwerving natuurgronden
Geld: c.v.
Tijd: 0-24 maanden
Trend: onveranderd

Het risico is het niet kunnen realiseren van de natuurdoelstelling door het ontbreken van juridisch instrumentarium om natuurgronden niet minnelijk te kunnen verwerven. Er worden naast de lopende trajecten van minnelijke aankoop aanvullende beheersmaatregelen genomen zoals het verwerven van alternatieve gronden, oprekken van de termijn van minnelijke verwerving en mogelijk toch vestigen van onteigeningstitels om de natuurdoelstelling desondanks zoveel mogelijk te realiseren. Dit risico geldt voor zowel Grensmaas als Zandmaas.
Het realiseren van de natuurdoelstelling Zandmaas is gericht op het verwerven van 427 ha grond. Hoewel hieraan geen expliciete datum is gekoppeld wordt gestuurd op een einddatum van 31 december 2015. Momenteel is 385 ha grond gerealiseerd (90%) en resteert daarmee een opgave van 42 ha (10%). Er is een beperkt aantal gronddossiers die hiervoor kunnen zorgen mits deze succesvol kunnen worden afgerond.
Het realiseren van de natuurdoelstelling Grensmaas is gericht op het voor eind 2018 verwerven van 1208 ha grond. Momenteel is 1096 ha grond gerealiseerd (89%) en resteert dus nog een opgave van 112 ha (11%). Ook CG gaat onverkort door met het op minnelijke basis verwerven van gronden voor onvergraven natuur.

Uitstel oplevering CG van mijlpalen 2017, 2018 en 2024.
Geld: c.v.
Tijd: n.t.b.
Trend: onveranderd

Met het tekenen van de Nadere Overeenkomst en de Leningovereenkomst door het Consortium Grensmaas is de hoogwaterdoelstelling voor Grensmaas en de voortgang van het Grensmaasproject veiliggesteld. Middels de door Maaswerken uitgevoerde toetsen op de door CG gehanteerde planning wordt bevestigd dat momenteel alles erop gericht is tijdig de hoogwaterdoelstelling eind 2017 te behalen. Ook de natuurdoelstelling wordt naar verwachting conform planning gerealiseerd.

CG werkt intensief aan de in de Nadere Overeenkomst opgenomen optimalisaties. Voor de locatie Grevenbicht is een herontwerp gemaakt en besproken met de rivierbeheerders aan Vlaamse en Nederlandse kant. Het herontwerp wordt momenteel volgens Vlaamse criteria getoetst op de te verwachten effecten voor waterstanden en stroomsnelheden. Voor de locatie Urmond heeft CG een beperkte ontwerpwijziging ingediend waarbij geen extra gronden hoeven te worden verworven. Dit heeft het risicoprofiel van deze maatregel zeer positief beïnvloed. Ook dit ontwerp wordt momenteel getoetst aan de geldende criteria. Voor de optimalisatie van de recreatievijver Itteren wordt de grondverwerving momenteel afgerond, waarna de planologische inbedding kan plaatsvinden. Verwacht wordt dat deze maatregel in 2015 wordt gerealiseerd. Tot het moment van de formele verlening van de vergunningen is het risico onveranderd, maar de waarneembare trend is positief. De mijlpaal 2024 is ongewijzigd.

Permanent rivierkundige maatregelen

Geld: € 2,4 – 6,5 miljoen
Tijd: n.v.t.
Trend: onveranderd

De permanent rivierkundige werken bestaan sinds 2013 uit een aantal aandachtslocaties, waar de ontwikkelingen in de stabiliteit van de bodem en de oever door de Nederlandse en Vlaamse rivierbeheerders intensief worden gevolgd. In recent onderzoek is vastgesteld dat op meerdere plaatsen verhoogde stroomsnelheden voorkomen. Hierdoor zijn mogelijk additionele rivierkundige werken (vooral steenbestortingen) nodig om ongewenste erosie tegen te gaan. Bij de voortschrijdende realisatie van het Grensmaasproject ontstaat gaandeweg meer inzicht in de noodzaak voor het uitvoeren van eventuele rivierkundige maatregelen. Vooralsnog is de trend van dit risico onveranderd.

Aanbestedingsrisico's

Geld: € 0,4 – 1,5 miljoen
Tijd: n.v.t.
Trend: dalend

Het risico dat over de overeenkomst met het Consortium Grensmaas alsnog door derden of door de NMa een procedure wordt aangespannen wordt steeds kleiner. In geval de rechter de bezwaarmakers in het gelijk zou stellen, kunnen de kosten fors oplopen. De kans hierop wordt echter laag geschat. Het risico is beheerst door een goede afstemming met de Europese Commissie. Door het Consortium Grensmaas wordt op een gedegen manier gewerkt aan de operationele uitvoering van de met de Europese Commissie gemaakte afspraken over het openbaar aanbesteden van een deel van de benodigde werken ter uitvoering van het Grensmaasplan. Met het verstrijken van de tijd daalt het risico steeds verder, mits alle partijen zich houden aan de gemaakte afspraken.

Diversen

Geld: € 2,6 – 7,3 miljoen
Tijd: variërend per risico
Trend: onveranderd

De risicocategorie "diversen" betreft voor het merendeel risico's die een kleine kans van optreden hebben, maar -indien dat onverhoopt het geval is- leiden tot aanzienlijke gevolgen voor tijd en/of geld.
Het betreft vooral:

- Mogelijke meerkosten in verband met eventuele planschade die door de overheid uitgekeerd moet worden en niet door de overheid op het Consortium Grensmaas verhaald kunnen

worden. Hierbij gaat het voornamelijk om planschade op basis van de Wet ruimtelijke ordening.
  - Actueel: geen lopende dossiers.
- Mogelijke extra kosten voor de verlegging van kabels en leidingen indien de 'Nadeelcompensatieregeling verleggen kabels en leidingen in en buiten Rijkswaterstaatswerken en spoorwegwerken 1999' niet van toepassing wordt verklaard voor zelfrealisatieprojecten.
  - Actueel: geen lopende dossiers.
- Risico's door de gevolgen van kostenverhogingen in de markt.
  - Actueel: dossier 'accijnsverhoging rode diesel' kent geen nieuwe informatie.
- Risico's met betrekking tot grondverwerving (vergraven en niet-vergraven gronden).
  - Actueel: te vergraven gronden: diverse lopende onteigeningen
  - Actueel: niet te vergraven gronden: diverse langlopende minnelijke verwervingstrajecten.
- De restrisico's over het juridisch kader van grootschalig grondverzet, waarbij door het besluit Bodemkwaliteit een relatief stabiele situatie is ontstaan door de mogelijkheid om "grond van buiten" in de projecten te mogen toepassen. Het beleid t.a.v. het "vullen van putten" is voor de Maaswerken positief, waardoor voor dit deelaspect het risicoprofiel zich positief heeft ontwikkeld. De verwachtingswaarde van dit risico bij Zandmaas is afgenomen met M€ 0,4. Waakzaamheid blijft geboden door de lange looptijd van de projecten en de gevoeligheid van dit thema voor nationale en internationale wet- en regelgeving
  - Actueel: geen knelpunten verwacht.
- Gevolgen van de peilopzet in de Zandmaas dat kan leiden tot schadegevallen en maatschappelijke onrust.
  - Actueel: geen actuele knelpunten.
- Risico's gekoppeld aan het aantreffen van niet gesprongen explosieven in/op de waterbodem, die kunnen leiden tot gevolgen voor tijd en geld.
  - Actueel: geen actuele knelpunten.
- Onvoorzienbare bodemverontreinigingen van gronden die door de overheid in de projecten moeten worden ingebracht. Dit risico wordt steeds minder naarmate deze gronden met succes zijn overgedragen.
  - Actueel: geen lopende dossiers.
- Risico's gekoppeld aan de monitoring van de grondwaterstand door de werkzaamheden in de Grensmaas. Door de afspraken met Vlaanderen blijft dit een risico dat om een heldere beheersing vraagt. Dit risico zal in omvang verminderen, aangezien tot op heden nog geen nadelige gevolgen zijn gemeten.
  - Actueel: de meetgegevens laten minimale ontwikkelingen zien, die zich binnen de vooraf vastgestelde marges bewegen.

5.6 Prognose eindstand

In de prognose eindstand zijn de ramingen en risicoprofielen geactualiseerd.

Tabel 14 Prognose eindstand deze verslagperiode

	Raming inclusief realisatie	Risico profiel	Verwachting waarde risico's	Prognose eindstand	Beschikbaar budget
Zandmaas	391,6	0,2 – 0,7	0,4	392,0	406,7
Grensmaas	139,3	5,3 – 15*	10,0**	139,3	150,1

Bedragen in miljoen euro, *exclusief commercieel vertrouwelijke informatie
** Reeds begrepen in de raming Grensmaas.

De prognose eindstand van Zandmaas is ten opzichte van VGR 26 € 4,3 miljoen gestegen. Deze wijziging is per saldo het gevolg van:

- Vaststelling, afstemming en verwerking van de indexatie voor de prioritaire kademaatregelen.
- Vastleggingen voor grondaankopen bij de nevengeulen Belfeld-West, Sambeek-Oost en zomerbedverdieping Stuwpand Sambeek
- Diverse kleine bijstellingen van risico's en ramingen.

De prognose eindstand van Grensmaas is ten opzichte van VGR 26 € 0,8 miljoen gestegen. Dit als gevolg van het opnemen van een verplichting voor de vergoeding van stortkosten.

Bijlage 1 Afkortingenlijst

CG	Consortium Grensmaas
DCM	Delfstoffencombinatie Maasdal
DGR	Deltaplan Grote Rivieren
EZ	Ministerie van Economische Zaken
IBOI	Index Bruto Overheidsinvesteringen
IenM	Ministerie van Infrastructuur en Milieu
IKB	Interne kwaliteitsborging
KRW	Kaderrichtlijn Water
NGE	Niet-gesprongen explosieven
nHWBP	(nieuw) Hoogwaterbeschermingsprogramma
OTB	Ontwerp-Tracébesluit
POL	Provinciaal Omgevingsplan Limburg
pp	Prijspeil
RWS	Rijkswaterstaat
SCB	Systeemgerichte contractbeheersing
VGR	Voortgangsrapportage

Bijlage 2 Karakterisering Zandmaas projecten

De karakterisering van het Zandmaasproject volgens Tracébesluit (18 december 2001), aanvulling Provinciaal Omgevingsplan Limburg (POL) Zandmaas (1 februari 2002) en scope Zandmaas 2001 (december 2001) en wijziging 2006, is weergegeven in de onderstaande tabel.

Doelstellingen Zandmaasproject

- Hoogwaterbescherming, op zodanige wijze dat in 2015 de bevolking achter de kaden van de Zandmaas die aangelegd zijn in het kader van het Deltaplan Grote Rivieren, bij maatgevende afvoer 3275 m^3/s, een beschermingsniveau van 1/250e per jaar wordt geboden.
- Het ontwikkelen van 556 ha natuur langs de Maas middels het uitvoeren van de projecten uit Pakket I zoals vastgelegd in het Tracébesluit Zandmaas/Maasroute en projecten in het POL-aanvulling Zandmaas.

Plangebied Zandmaas

Het zomer- en winterbed van de Maas van Maaskilometer 70 (benedenstrooms van Linne) tot en met Maaskilometer 226,5 (Hedel), aangevuld met:

- Retentiegebied Lateraalkanaal West
- Bergings- en bewerkingslocaties die buiten het winterbed kunnen liggen
- Compenserende en mitigerende maatregelen die buiten het winterbed kunnen liggen

Projecten Zandmaas Pakket I

- Kadeaanpassingen Roermond, Venlo, Gennep en Mook en Middelaar
- Retentiegebied Lateraalkanaal-West
- Hoogwatergeulen Lomm en Well-Aijen
- Rivierverruiming Belfeld, km 87-92
- Rivierverruiming Sambeek, km 109-120
- Rivierverruiming Grave, km 155-175
- Rivierverruiming Lith km 176-181
- Mitigerende maatregelen peilopzet, aanpassing bruggen en stuwen
- Compensatieplan Natuur
- Proefproject eroderende oevers
- Compensatie benedenstroomse effecten Den Bosch
- Aankoop natuurgebied Heukelomse Beek, natuurlijke oevers en 25 m oeverstroken
- Grondverwerving nevengeul Belfeld West, nevengeul Sambeek Oost
- Prioritaire kademaatregelen conform bestuurlijke overeenkomsten met waterschappen

Resultaat Zandmaas Pakket I

- Realisatie van de projecten zoals vastgelegd in het Tracébesluit Zandmaas/Maasroute en projecten in het POL-aanvulling Zandmaas (gereed eind 2015) en anderzijds het aanleggen van prioritaire waterkeringen (gereed eind 2020). Voortschrijdend inzicht heeft opgeleverd dat naast de projecten Zandmaas en Grensmaas aanvullende projecten nodig zijn om het beschermingsniveau van 1/250e per jaar te bereiken.

- 427[9] ha natuur plus 60 ha compensatie van natuurwaarden die verloren zijn gegaan.

[9] Scopewijziging 5 maart 2013. In de Zandmaas vervalt de realisatie van de nevengeulen langs de stuwen bij Sambeek en Belfeld (samen 129 ha). De nevengeulen leveren geen bijdrage aan de hoogwaterveiligheidsdoelstelling. De overige natuurmaatregelen in de Zandmaas (fase I) blijven onderdeel van de scope. Het betreft de hoogwatergeul Lomm, de hoogwatergeul Well Aijen, de Heukelomse Beek en de natuurvriendelijke oevers. De totale scope natuur in de Zandmaas (fase I) is door de scopewijziging gedaald van 556 ha naar 427 ha.

Bijlage 3 Karakterisering Grensmaas projecten

De karakterisering van het Grensmaasproject volgens het Eindplan Grensmaas, vastgesteld door Gedeputeerde en Provinciale Staten op 21 december 2001 en het POL Grensmaas vastgesteld door Provinciale Staten op 1 juli 2005 en de ministeriële afspraken in de Vlaams-Nederlandse Verklaring met betrekking tot het uitvoeren van werken aan de Gemeenschappelijke Maas op 3 mei 2005, is weergegeven in onderstaande tabel.

Doelstellingen Grensmaasproject

- Het door rivierverruiming verlagen van de hoogwaterstanden in de Maas met als maatstaf dat uiterlijk in 2017 de gebieden die door de op basis van de Deltawet Grote Rivieren aangelegde kaden zijn beschermd een kans op overstroming hebben van 1/250e per jaar, bij een maatgevende afvoer van 3275 m^3/s.
- Het tot ontwikkeling brengen van tenminste 1000 ha natuur, waarvoor de aankoop en overdracht aan natuurbeherende instanties dan wel Rijkswaterstaat voor eind 2018 moet zijn gerealiseerd.
- Het winnen van ten minste 35 miljoen ton grind voor de nationale behoefte (provinciale taakstelling).

Plangebied Grensmaas

Het Maasdal van Maastricht tot en met Roosteren van Maaskilometer 15 tot en met Maaskilometer 55.

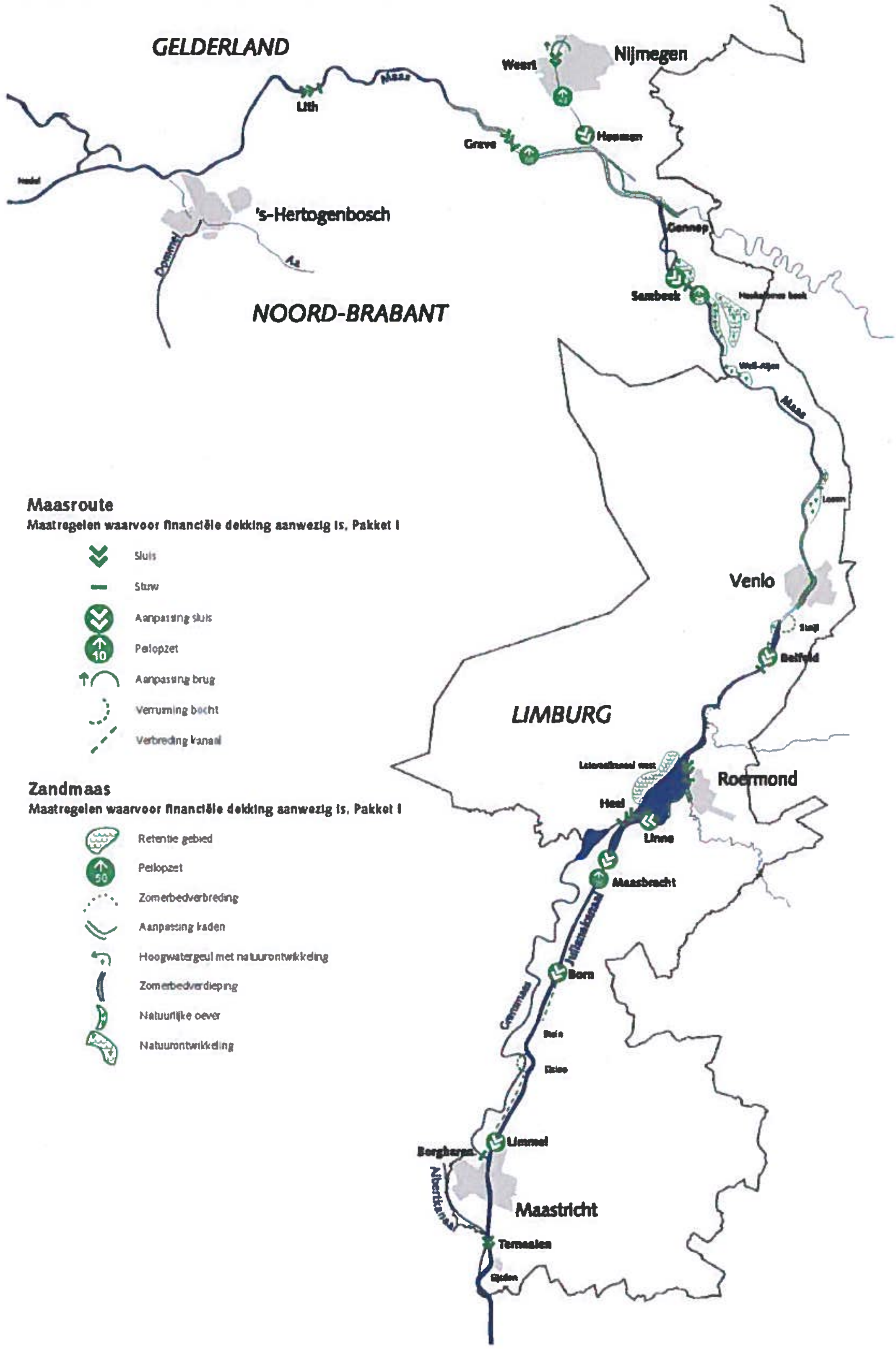
Projecten Grensmaas

- Uitvoeringsovereenkomst Grensmaas omvat de maatregelen: dekgrond-verwijdering (dv), stroomgeulverbreding (sv), weerdverlaging (wv), aanleg nevengeulen (ng), aanvulling plas (ap), sanering (sa), dekgrondberging (db), natuurontwikkeling (no) en kadeophoging (ka) op de volgende locaties:
  - -Bosscherveld dv, db, no
  - -Borgharen sv, wv, db, no
  - -Itteren sv, wv, db, no
  - -Aan de Maas sv, db, no
  - -Meers sv, wv, db, no
  - -Maasband sv, wv, ng, no
  - -Urmond sv, wv, sa, no
  - -Nattenhoven wv, db, ka, no
  - -Grevenbicht ng, no
  - -Koeweide sv, wv, db (2 delen), no
  - -Visserweert sv, wv, ng, no
- Proefproject Meers : sv, wv,db, ap, no
- Vlaamse locaties (België):
  - -Hochter Bampd sv, ap, no
  - -Herbricht sv, no
  - -Kotem sv, wv, no
  - -Boertien+
- Roosteren: compensatie voor de kadeaanleg in 1996 en realiseren beschermingsniveau.
- Mitigatiemaatregelen: maatregelen ter voorkoming van significante waterstandsverhogende effecten dan wel verdroging aan Vlaamse zijde
- Rivierkundige werken (oever- en bodemverdedigingen)
- Prioritaire kademaatregelen conform bestuurlijke overeenkomsten met waterschappen

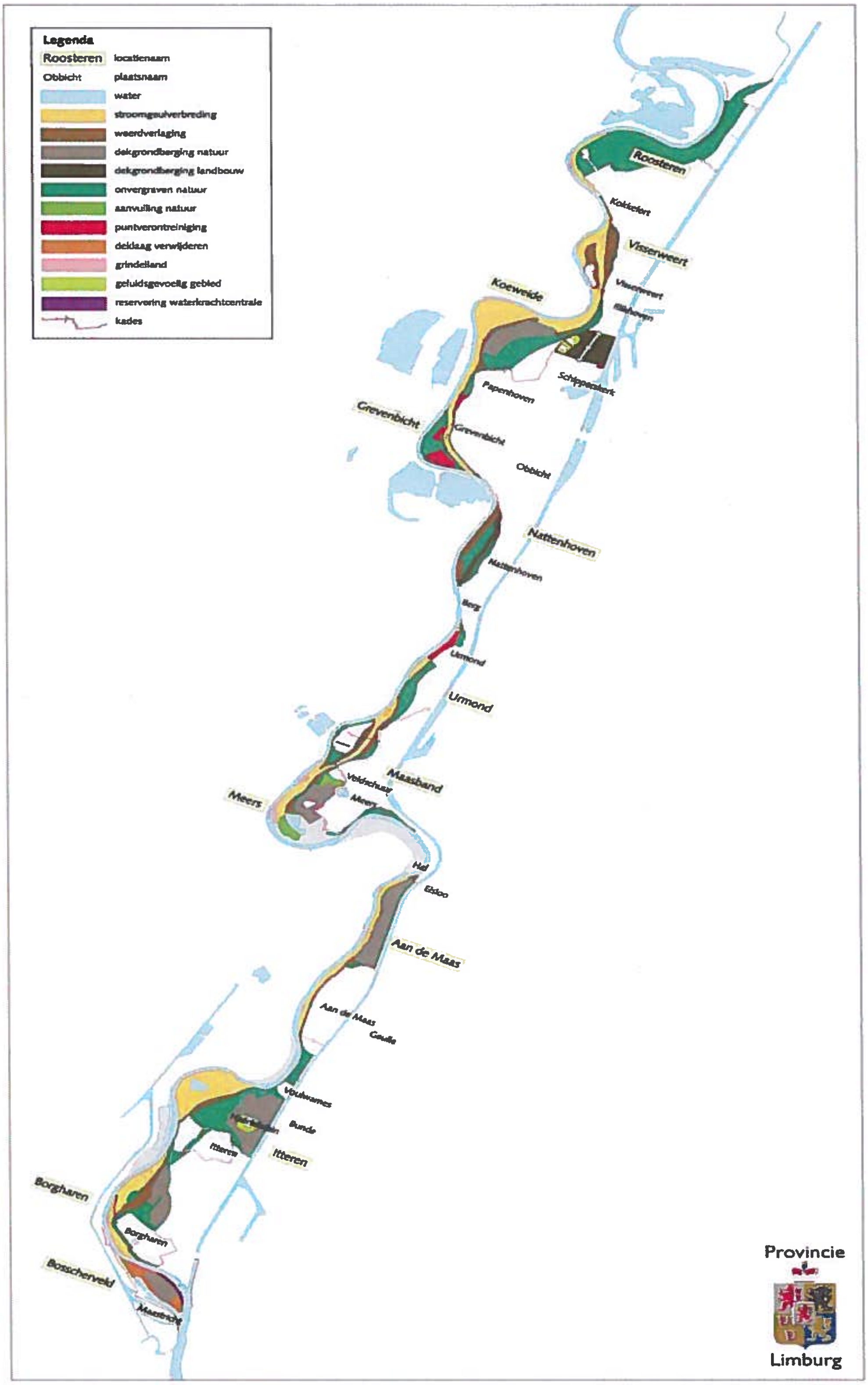
Resultaat Grensmaas

- Realisatie van de projecten conform de POL-aanvulling Grensmaas en het aanleggen van prioritaire waterkeringen (gereed eind 2020), waardoor het beschermingsniveau van 1/250e per jaar op basis van een maatgevende afvoer van 3275 m3/s zoveel als mogelijk wordt bereikt. Voortschrijdend inzicht heeft opgeleverd dat naast Zandmaas en Grensmaas aanvullende projecten nodig zijn om het beschermingsniveau te bereiken.
- Natuur aan Nederlandse zijde: 1208 ha natuur in 2018
- Delfstoffen: circa 52 miljoen ton grind.

Bijlage 4 Kaart Tracébesluit en POL Zandmaas/Maasroute

GELDERLAND
Nijmegen
Weert
Lith
Maas
Grave
Heumen
's-Hertogenbosch
Aa
Dommel
NOORD-BRABANT
Gennep
Sambeek
Maas
Venlo
Belfeld
LIMBURG
Roermond
Heel
Linne
Maasbracht
Julianakanaal
Born
Grensmaas
Limmel
Borgharen
Albertkanaal
Maastricht
Ternaaien
Maasroute
Maatregelen waarvoor financiële dekking aanwezig is, Pakket I
Sluis
Stuw
Aanpassing sluis
Peilopzet
10
Aanpassing brug
Verruiming bocht
Verbreding kanaal
Zandmaas
Maatregelen waarvoor financiële dekking aanwezig is, Pakket I
Retentie gebied
Peilopzet
50
Zomerbedverbreding
Aanpassing kaden
Hoogwatergeul met natuurontwikkeling
Zomerbedverdieping
Natuurlijke oever
Natuurontwikkeling

Bijlage 5 Kaart Grensmaas conform Eindplan Grensmaas

Bijlage 6 Toelichting mutaties VGR 27

In deze bijlage zijn voor Zandmaas en Grensmaas de mutaties toegelicht in het projectbudget en in de ontwikkeling van de post "Risico algemeen".

Zandmaas

Tabel 1 Mutatie projectbudget Zandmaas

	Detaillering mutatie projectbudget Zandmaas in VGR 27	€ miljoen
	Totale mutatie VGR 27	**0,0**

Tabel 2 Ontwikkeling van de post "Risico algemeen"Zandmaas

	Detaillering ontwikkeling van de post "Risico algemeen" Zandmaas in VGR 27	€ miljoen
	Standlijn per 1 januari 2005	**88,1**
1	Vergunningverlening en monitoring proefproject 2	-/- 1,0
	Standlijn per 1 januari 2006	**87,1**
2	Nadeelcompensatie DGR Kaden	-/- 4,3
3	Schaderegeling peilopzet Grave	-/- 7,1
4	Keringen in de Roer i.v.m. invulling Wet op de waterkering	-/- 7,5
	Standlijn per 1 januari 2007	**68,2**
5	Monitoring grondwatereffecten peilopzet Grave en Sambeek (aanwending van risico ten gunste van budget)	-/- 1,5
	Standlijn per 30 juni 2007	**66,7**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2007	**66,7**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 30 juni 2008	**66,7**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2008	**66,7**
6	Overboeking van de restant PM-post bestemd voor de kademaatregelen van "risico algemeen"naar "budget"	-/- 8,2
	Standlijn per 30 juni 2009	**58,5**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2009	**58,5**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 30 juni 2010	**58,5**
7	Overboeking van middelen bestemd voor "Sluitstukkaden"	-/- 8,8

	Detaillering ontwikkeling van de post "Risico algemeen" Zandmaas in VGR 27	€ miljoen
	Standlijn per 31 december 2010	**49,7**
8	Overboeking van middelen bestemd voor "Sluitstukkaden"	-/- 11,6
	Standlijn per 30 juni 2011	**38,1**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2011	**38,1**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 30 juni 2012	**38,1**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2012	**38,1**
9	Overboeking vanuit "risico algemeen" naar "budget"voor Zuidgeul Well Aijen	-/- 3,0
	Standlijn per 30 juni 2013	**35,1**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2013	**35,1**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 30 juni 2014	**35,1**
	Geen mutaties	
	Standlijn per 31 december 2014	**35,1**

Grensmaas

Tabel 3 Mutatie projectbudget Grensmaas

Detaillering mutatie projectbudget Grensmaas in VGR 27	€ miljoen
Totale mutatie VGR 27	**0,0**

Tabel 4 Ontwikkeling van de post "Risico algemeen" Grensmaas

Detaillering ontwikkeling van de post "Risico algemeen" Grensmaas in VGR 27	€ miljoen
Standlijn per 1 januari 2006	**12,6**
Geen mutaties	
Standlijn per 1 januari 2007	**12,6**
Geen mutaties	
Standlijn per 31 december 2007	**12,6**
Geen mutaties	
Standlijn per 30 juni 2008	**12,6**
Geen mutaties	
Standlijn per 31 december 2008	**12,6**
Geen mutaties	
Standlijn per 30 juni 2009	**12,6**
Geen mutaties	
Standlijn per 31 december 2009	**12,6**
Geen mutaties	
Standlijn per 30 juni 2010	**12,6**
Geen mutaties	
Standlijn per 31 december 2010	**12,6**
Geen mutaties	
Standlijn per 30 juni 2011	**12,6**
Geen mutaties	
Standlijn per 31 december 2011	**12,6**
Maatregeloverstijgende risico's zijn maatregelspecifiek gemaakt	-/- 12,6
Standlijn per 30 juni 2012 (wordt per VGR 24 niet verder weergegeven i.v.m. bereiken NUL)	**0**

27e Voortgangsrapportage Zandmaas en Grensmaas

is een document van Rijkswaterstaat Programma's, Projecten en Onderhoud
Programma Maaswerken

Postadres:
Postbus 1593
6201 BN Maastricht

Bezoekadres:
Avenue Ceramique 125
Maastricht

Telefoonnummer: 043 - 387 0303
Faxnummer: 043 - 387 0359

www.rijkswaterstaat.nl/maaswerken